హరివినోదము

[మున్నగు నైదు పొత్తములు]

(కవి)

కవికొండల వేంకటరావు

వివరము

		పుటలు
౧	హరివినోదము	1—24
౨	మన్నైక దైవసంప్రార్థనము	29—54
౩	శతధా	59—85
౪	కందసూక్తి	89—107
౫	ద్విపదలాక్షు	111—125

సుమనోహ్లాదిని శ్రీక
మూడవ భాగము

1950

వెల
రు 1-8-0

అభినవాంధ్ర కార్యస్థాన

సుప్రకాశితము

ప్ర థ మ ప్ర సూ చ న

శ్రుం ద రి ను ష్టి కా న ము
ఛం దో బ ద్ధ ము:

ప హ ద్య భా వ
మా ప ద్య ము నే!

ప ద్యా ప ప భా వ
మా ద్యా ప ద నే!

రాజమహేంద్రవరము
1—7—1949

కవికొండల వేంకటరావు
"(కవి)"
"కొండకొలను కళాసికొత్వలు"

హరివినోదము

(కవి)

కవికొండల వేంకటరావు

అంకితము

అనంతలక్ష్మీ సత్యవతీదేవీ సమేత

శ్రీవీరవేంకట సత్యనారాయణ స్వామివారికి

అన్నవరము,
26-2-1948

కవికొండల వేంకటరావు
"కవి"
"క్రొందకొలంకు వికసితోత్పలు"

పద్యసంఖ్య	పుటసంఖ్య
౧—౪	౧—౨
౫—౨౦	౨—౫
౨౧—౩౧	౬—౮
౩౨—౪౦	౮—౧౧
౪౧—౫౦	౧౧—౧౩
౫౧—౬౦	౧౩—౧౫
౬౧—౭౦	౧౫—౧౭
౭౧—౮౦	౧౮—౨౦
౮౧—౯౦	౨౦—౨౨
౯౧—౧౦౦	౨౨—౨౪

" సత్యమేవ జయతే "

“ ఎదియో, పద్దెము, గీతమో, కతయొ ”

శ్రీరస్తు

హరివినోదము

కవికొండల వేంకటరావు

—:O:—

వేదసంఖ్య ౧_౪

ఉ. ఏయది పుట్టులేనిదయి యెత్తెనొ భూమి దశావతారముల్
ఏయది మిత్తిలేనిదయి యొక్కటి ముక్తిపథంబు చాటెనో
ఏయదిసర్వమున్ దెలిసి యొక్కఁడిమాయకుమూలమయ్యెనో
ఆయఖిలాండకోటి సతతాశ్రయశక్తి నుతింతు నిత్తమున్.

మ. నడకన్ బాదముతాకు మాత్రమున గుండ్రాయొండు [శ్రీయయ్యెఁ గా
రడవిన్; రాముపదాంబుజంబులనుస్వప్రాణంబులర్పించుచున్
నుడులన్, జేతల, నంతరంగమున, సంపూజించునాఁడన్నరుం
డడరండేగృహమందుఁ జిత్ప్రభల నజ్ఞానాంధమున్ [బాయుచున్?

ఉ. బమ్మతపస్సు, నారదుఁడు భక్తిరసంబొలుకంగఁ బాడు గీ
తమ్ము, మహాత్మ! యర్జునుఁడుదామునునీదుప్రబోధచేతయు
ద్ధమ్మునఁ జూపెనట్టి పస, దగ్గఱ దవ్వనకుండ నగ్గజేం
ద్రమ్మటవిన్నపల్ దలచిరక్షయటన్న మొఱల్ ప్రసాధనాల్.

శా. క్షీరాబ్ధిన్ జిరునవ్వునవ్వుకొనుచున్ జెక్కిళ్ళుపూరించి, పా
ల్గారన్, నేరనిభంగిఁగాలి బొటవ్రేల్గారాముగాఁ గుడ్చుకొం
చేరున్ లేరను భీతిలేకొకఁడవై యెట్లెటు చింతించెదో
శౌరీ! యాభవదీయ చింతనముచే శాంతిల్లుతన్ శోకముల్.

చంద్రకళా సంఖ్య ౯–౨౦

చ. అడుగనువచ్చి నిన్నడుగడయ్యెఁ గుచేలుఁడు నీవముందు గా
వడిముడి విప్పికొంచుఁ దినువాఁడవుగా యదుకుల్ [ముకుంద ! నే
నడఁకువ నాదుచిత్తము సమర్పణసేయుమి నేకొఱంతఁగీ
డ్పడనుజుమా! గ్రహించెదవు బల్మినో, బంటుతనానో, [చెల్మినో !

చ. శబరియొసంగు పండులవి చప్పనో తియ్యనో చేదొ నేరకే
గబ గబ నారగించితివి; కాల్నడ తొందఱరాయిఁదన్ని య
య్యాబల యహల్యమోక్షమున కాదరువైతివి; నాకు [నేల యిం
క బెదరు? విందవైనసరె కాదని యిల్వెడలించినన్ సరే!

చ. గుహుఁడు దరించె నిన్బడవఁ గూర్చొనబెట్టుక [కొలువైచి, యో
బహుమునివంద్య ! యోపరమపావన రామ ! మహా [సమర్థ ! య
ల్లహనుమ పూజ్యుఁడయ్యెఁ దనలావున నీకొఱకబ్ధిదాటి, తే

వోహూ! తరముల్, భవార్ణవముగుచో నుదధేని నదేని
[యొక్కటే!

మ. నినునీవే పరిరక్షచేసికొను పెన్నేర్పెంత తథ్యంబు, వై
చను నా వాసుదేవుఁ డానిసిని, వానన్, పెద్దగాలిన్,
[మహో
న్నదంబౌ వఱదన్ నడిన్ యమునపై నిన్నొత్తికొంచావిధిన్
గొని, నందాలయమున్ యశోదయొడి నుగ్గున్ బ్రావఁ
[బంచెన్; తథా
నినురక్షించుట మాకుముక్తి జగతిన్ నిర్నిద్రతన్ గేశవా!

శా. ఓటన్ నిన్ను యశోదకట్టు వెత నుల్లున్ జూపులన్ జూపి నా
వాటన్ బాటను గోపికాతతికి నాహ్లాదంబు సంధించి నా,
వేటన్ గాళియనాగునిన్ నిలిచి ప్రావృట్ప్రభత్వోనాడి నా
వోటాటోటుగ! యుల్లసంబరములోనున్నావురా గెంతుచున్.

శా. దేకేటప్పుడు తన్ని తేవడిగ బండిన్ ముక్కుతుక్కౌనటుల్,
నీకాంతామణి సత్యభామ నిను నణ్ణాక్రిన్ బ్రతాడింప, నీ
వేకాంతంబుగ 'దాసు' నంటివి; భవద్వృత్తాంత మేమందురా?
నీకారుణ్యము ప్రేమ చూఱగొనుచో నేరంబు లేదందువా?

ఉ. అన్నసుఁ దమ్ముడెంతో వినయాన సపర్యలు సేయుచుండుటల్
మిన్నయటంచుఁ జాటితివి మేదిని సూర్యసుతానబుట్టి; తే
దన్నయబోధ; యూనవుఁడవై యనుజన్మఁడవీవుగాఁగనే
తన్నియమంబు సెల్లదొకో? దండిదొరా! ఋవిగో!
[నమస్కృతుల్.

మ. పదియార్వేల సుగోపికల్ బలిసి, నిన్ భాషించుచున్
[బాడుచున్
బెదవిన్ గోరిన, వేణువద్దమిడి నీవిశ్వప్రబుద్ధాత్మ్యమా
వదనంబున్ బరిపూర్తిఁ జూపవుగ! తద్వంశోద్భవంబైనయా
పదమో, పద్దెమొ, గీతమో. కృతియొ, యేపారించు టే
[మోక్షమా?

మ. నిరు పేదల్ నినుఁగాక యొండొకని సాన్నిధ్యంబునున్ జేరిపో
దురో యేమోయని బోలు, నీవు సిరిని న్దోటప్పటుగా నీదు పే
రురమందున్ నిలబెట్టుకొంచుఁదృఢముల్లోకంబులన్ నిత్తైమె
ల్లర వేగింపఁగఁ జేయువాఁడ! వోకలీలా? నిది! సర్వప్రభూ!

చ. మకరిని ధిక్కరించుటకు మత్తకరీంద్రముచాలలేక "నీ
వకరుణఁగానరావ!" యని వచ్చెదు దాఁకను నూఱు
[యిద్ద సాఁ
డొకరుఁడ వేగినావు! "సిరినొల్లను, చక్రమునొల్ల"నన్న మ
చ్చికయది ! భక్తరక్షణకుఁ జిన్మయ రూపము చాలి
యుంటగా !

మ. గరుడాళ్వారుల వీపుచిన్నదనియా? కాంతన్ మహాశ్రీని నీ
యురమందే యిఱికించుకొంటివి? ప్రభూ! యున్మాదినై
[నేను నిన్
దఱిమే యంతట జాగిపోవుననియా తన్నారీశిరోభూషనున్
మఱుగుంబెట్టెదు కౌస్తుభంబునను? దొంగన్ గాను,
[భక్తుండరా!

ఉ. ఎల్లలు లేని పాల్కడలి కెల్ల వసంగను మఱ్ఱియాకుపైఁ
బిల్లఁడవౌచుఁ దేలి, కడు వేడుకమైఁ బొడగట్టుచుందు, వీ
యుల్లము వెంబడింబడఁగ నోయి మురాంతక! ముట్ట లేను, నీ
చల్లనిచోటు మాకెడిసి; చాలను బెద్ద కరళ్ళకున్ బ్రభూ!

శా. శ్రీకిన్ శ్రీకిని మధ్యసీమగుచు, మధ్యేసీమ శ్రీనుంచుకొం
చో కళ్యాణసుమూర్తి! కేశవ! హరీ! యోకృష్ణ! [యోయచ్యుతా!
రాకేందుప్రభ రాసనాడు నెడ నిన్ లక్షింప తేరైరిగా
యాకల్యాణుల పెన్మిటుల్ సుయశమాత్మాకారతన్ దిర్గిపో.

ఉ. గంగ భవత్పదాంబుజము కందఁగనీయదు, వాడనీయ, దు
ప్పొంగుతరంగ మాలికలఁ బోవుచుఁ దాను త్రిలోకగామియై
రంగ! చెలంగు; నీపదములన్ మమహస్తములంటి ధూళిచే
యంగను వెంట నేకడిగి యచ్చపుఁ జందముగా నొనర్చెదన్.

మ. అలనాఁ డెప్పుడొ యిక్షుపత్రమున గాయంబైనఁ జీర్చింపి, చె
ల్లెలు పాంచాలి యొకింత చీరయున వ్రేలిం గట్టుకట్టంగనే
తలపోయన్ మఱి లెక్కలేని వలువల్ తద్యాజ్ఞసేనికిన్ [గూర్చి స
భ్యులమధ్యన్ బతులందు నామె పరువుం బోషించి, [తెవ్వండటుల్?

ఉ. శ్రీకర! సింధురాట్సుతవశీకర! రా! కరముల్ గరావకా
శాకర మాధురీనికర మాకరికిన్, గిరికిన్, మహామహా
శ్రీకిని గూర్చినట్టులమరింపుము, తేవనికొంకు పూర్వమే!
లోకరకల్ పడన్ బడని యిప్పుడె! యెవ్వరు ద్రచ్చునప్పుడే.

ఏకాదశ సంఖ్య ౨౧-౩౧

సీ. మాయయు మాయయై కడు సమాయుకివృత్తి వహించు
[నా, నెనం
కాయము కాయమై యమభయాకృతి నెక్కొను
[గాఢ్చుదరాంగ [illegible]
న్మాయకు మాసినట్టిదులముంచు జగాదినెవండు, నిత్యనిరా
క్షేయము, నమేయము, నాజ్మయము, విచింతెన చేయు మముముక్ష
[సంగతిఁ.

చ. విదురుఁడు శూద్రుఁడైనను, వెన్నుఁడు క్షత్రియుఁడైనను,
[అట్లయుఁ
బదమిడి వానియింట సహాసక్తిభుజింపడే? రాజరాజునుఁ
గదలఁడె? భక్తిముఖ్యము, సభక్తి ప్రధానము; పుట్ట
[కందులఁ
బొదలదుగొప్ప, భోగముల భూషలనుండదు మొప్ప
[త్రితత్త్వజ్ఞులఁ.

ఉ. మోహవిముక్తులౌ మునుల మోహము వెంచి, పదారు
[వేల శ్రీ
దేహములఁ సృజించి, యలదివ్యశరీరములాడు శోభచే
మోహము వెంచఁ దాను సయనోత్సుకుఁడై తమిఁబిల్వ
[గోపికల్
శ్రీహరి గేయ మాడెనట చిత్తములందుఁ బరాకృతం
[బఱచెన్!

శా. గాథల్లేనను బోకనెందు హరిసద్గాథాళి కోటానకో
ట్లాధుల్ వ్యాధులు ఖేదభేదములు మాయంబౌను జూ! [వానిచే
“రాధావల్లభ!” యన్న నీహృదయ సామ్రాజ్యంబు [నేలుం గృపన్
బాధల్ నేరవు, భాగ్యయోగ్యతలు సంభావించు నీకోసమై.

శా. ప్రేరేపింపకురాని వారలను, వేవేవచ్చువారిన్ సఖా!
వారింపంబని పెట్టుకోకు, నిజ మేనాక్యార్థమంగున్ననో
యేరిన్ వారి న మా మకోమనుము, నీ వెంతున్ జగంబందుని
పేరూరన్ కోరను జెప్పబోకు, పరమున్ విశ్వాసం [గీర్తించుమో!

చ. కుదిరి ధ్రువుండు గొల్చెనటు; కోవిదుడైన పరాశరుండుదా౯
బాదువుగ బెంచి భాగవతమున్ ముగియించిన [వాడటంటు, నా
రదుడును [illegible] నిరంతరమున్ హరిగొల్చు [భక్తిం బా
డెదవెటుమించి మిమ్ముచూచు; యొందవి వేసతినావు? చెప్పుడా!

చం. ఘనతరవేద పురాణములు, గాథలు, నాటకు, నాటకంబులన్
వినబడునట్టి వాక్యములు; విశ్వమునకు హాయియైన దేవ స
న్నిధానము! [illegible] [illegible]; [illegible]
[illegible] మే యొకటి బాటలు [illegible].

ఉ. జేనెడుపొట్టఁ నోరుమఱి చిన్నది, పినికిగాను తిండిసిక్
మానుగఁ గూర్చికొంచు, నొకనాఁడు నినుస్తలపోసినోని చూ
మానినీ మానినే నిలువు ప్రాణగుఁగా మహోమహాలుండ! సు
జ్ఞానముపొందఁజేని యొక సన్నికలో యొకరోలు నోకలో!

మ. రుచులారున్న గుణత్రయంబును, మదిక్ రూపింప
[సిం కన్ని రూ
వచియింపంగలవారు వేదములతో భావించుకొంచుక్ ప్రజల్;
రుచులారింటికి మూలకారణుఁడొకే రూపాన నున్నాఁడనక్
రుచిలేనట్టిడసంగనేరునరు కల్లోలాత్మకుల్ గాన్పుసక్.

చ. జనకునిజించి, పుత్రికుని జయ్యనఁ గ్రోచె. సఖుండతో
సన్నను బొలియించి, తమ్ముని కనంతరపట్టముగట్టి, సుపుత్రులై
న్నుచుఁ బదత్రయమ్ము డిగి యొట్టు త్రిలోకము లాక్రమించెఁ
ల్లునుదలపోయ! శ్రీహరిబలుండు, నెరఁజ్యోత్సనమ్ము యొక్.

శా. దాచేవాఁడెవఁడయ్య నీవిధనముల్ దాఁబట్టు నోళ్లుబలుక్!
తూచేవాఁడెవఁడయ్య నీ బగుప్ప సత్యంబో తె క్కెవ్వరో!
మాచేవాఁడెవఁడయ్య నీవిలువ మాంసాహారంబు తాఁగానిక్?
వేచేవాఁడెవఁడయ్య నీకొలకు విశ్వేదేవ! చావుండఁగా?

రత్న సంఖ్య ౩౨-౪౦

శా. మన్నుం భక్షణచేయుచేమిపని చెప్పాయన్న నిన్నున్నసక్
గన్నుం బ్రామితి వేడుకొంగగనులో కాల్చుత్తిలో చూపుచుక్;
వెన్నల్ ప్రముచ్చిలుపెట్టి గొప్పపసరావే వీధిసక్ దాఁగసక్
జిన్నంబుచ్చితి చందులుపట్టుకబయల్ చెండ్లాటకంచుక్ వడిక్

మ. అతనుండాత్మజుఁ డొట నిన్నతఁడు వేయంబోఁడు పూ
[ముల్కి నేన్;
ఘృతినీకిం కెటు పోవు నచ్యుతుఁడ? కన్నీ రేకనా విప్రయో
గతమం బెవ్విధి నోర్చు నిన్ను? గతిసాంగత్యంబు కై యూరకే
మతినొప్పించుట యెట్లు నీకు భవ? రమ్మన్నంత రావందుకే!

మ. క్షితినిన్ శేషుఁడు మోయుచుండునట! తచ్ఛేషుండె నీ
[దేహముల్
ధృతితో మెత్తని సవ్వళింపు పరుపై యేవేళ మోసెనయ!
క్షితి నీకున్ సతియుండు! తా నరకతిన్ సేవించునో నిత్యముల్
క్షితి నీమీఁదుగ? నేక దానికపలన్ నిద్రించెనో? దాంతుఁడా!

శా. బమ్మో నీకుఁ గుమారుఁ డంచుఁగుట పాపల్ కోసనై వేదమో
హమ్ముల్ బెట్టుక భార్యతోఁ దప ముపాస్యంబుల్ ప్రవతం
[బుల్. ప్రదా
నమ్ముల్ జల్పుట నీకవశ్య మిసుమంతైనన్ గనన్ రాదు; గే
హమ్మందున్ సిరి నీవు భార్యయగుటన్ హాలు చేయ
[దాకొమ్మనిన్
దెమ్మా నస్తువులంచు; సౌఖ్యమునవీడే! యాదినారాయణా!

ఉ. నీవు పదారువేల రమణీమణులన్ దనియింప నెంచుచో
స్థావర భావమూని యుత తావున నూఁకతఁ గూడఁబోక యా
భావపరంపర ప్రముఖ వాయుతరంగవిలోల వేణునా
దామృతరాగముల్ విసరి యందఱ కందఱినేహ మత్తరా
సావరణంబులో నమను పన్నని రాధను: నాగిలింపులా?

ఉ. జేనెడుపొట్టఁ నోరుమఱి చిన్నది, పీనికిగాను తిండికిన్
మానుగఁ గూర్చికొంచు, నొకమాఱు నినున్దలపోసికొన్నిచో
మానిసి మానిసే నిలువుమ్రానగుఁగాని మహామహుండ! సు
జ్ఞానమువొందఁడేని యొక సన్నికలో యొకరోలో రోకలో!

మ. రుచులారున్న గుణత్రయంబును, మదిన్ రూపింప [నింకెన్ని యో
వచియింపంగలవారు భేదములతో భావించుకొంచున్ ప్రజల్;
రుచులారింటికి మూలకారణుఁడొకే రూపాన నున్నాఁడనన్
రుచిలేనట్టిడనంగనేరువరు కల్లోలాత్మకుల్ గావునన్.

చ. జనకునిజించి, పుత్రకుని జయ్యనఁ బ్రోచె, నఖండకీర్తి స
న్నను బొలియించి, తమ్మున కనంతరపట్టముగట్టె, నిమ్మతె
మ్మనుచుఁ బదత్రయమ్మడిగి యట్టి త్రిలోకము లాక్రమించెఁ జె
ల్లునుదలపోయ! శ్రీహరిబలుండు, శరణ్యుఁడనన్యుఁడారయన్.

శా. దాచేవాఁడెవడయ్య నీవిభవమర్థంబట్లు గోశంబులన్?
తూచేవాఁడెవఁడయ్య నీబరువు సత్తుంబోలె తక్కెళ్ళలో?
చూచేవాఁడెవఁడయ్య నీవిలువ మంజూషంబు ఆరాపిడిన్?
వేచేవాఁడెవడయ్య నీకొఱకు విశ్వేదేవ! చాకుండఁగా?

రత్న సంఖ్య ౩౨-౪౦

శా. మన్నుం భక్షణచేయు టేమిపని చెప్మా యన్న సిన్నమ్మకున్
గన్నుంబ్రామితి వేడుఁకొండ్లగనులోఁ గాల్లుక్షిలోఁ జూపుచున్,
వెన్నన్ మ్రుచ్చిలుకొట్టి గొప్పపసరావే వీధికిన్ రాధికన్
జిన్నంబుచ్చితి చండ్లుపట్టుక బయల్ చెండ్లాటకంచున్ వడిన్

మ. అతనుండాత్మజుఁ డౌట నిన్నతఁడు వేయంబోఁడు పూ
[ముల్కినేన్;
ధృతినీకిం కెటు పోవు నచ్యుతుఁడ? కన్నీ రేకమా విప్రయో
గతమంబెవ్విధినోంచు నిన్ను? గతిసాంగత్యంబుకై యూరకే
మతినొప్పించుట యెట్లు నీకభవ? రమ్మన్నంత రావందుకే!

మ. క్షితినిన్ శేషుడు మోయుచుండునట! తచ్ఛేషుండె నీ
[దేహముల్
ధృతితో మెత్తనిపవ్వళింపు పరుపై యేవేళ మోసేన? హా!
క్షితి నీకున్ సతియంట! తానుపరతిన్ సేవించునో నిత్తముల్
క్షితినీమీఁదుగ? లేక దానికవలన్ నిద్రించెదో? దాంతుఁడా!

శా. బమ్మే నీకుఁ గుమారకుండగుట పాపల్ కోసమై వేదమో
హమ్ముల్ బెట్టుక భార్యతోఁ దప ముపోష్యంబుల్ వ్రతం
[బుల్, ప్రబదా
నమ్మున్ జల్పుట నీకవశ్య మిసుమంతైనన్ గనన్ రాదు; గే
హమ్మందుల్ సిరి నీకు భార్యయగుటన్ హాంల్ చేయ
[దాకొమ్మనిన్
దెమ్మా వస్తువులంచు; సౌఖ్యమనినీ జే! యాదినారాయణా!

ఉ. నీవు పదారువేల రమణీమణులన్ దనియింప నెంచుచో
స్థావర భావమూని యలతావున గూఢతఁ గూడఁబోక యీ
భావపరంపర ప్రముఖ వాయుతరంగవిలోల వేణునా
దావృతరాగముల్ విసరి యందఱి కందఱిపోచు మత్తరా
సావరణంబులో నడుము పన్నని రాధకుఁ గౌగిలింపులా?

ఉ. "చేరెడు కళ్ళవాళ్ళకును జిక్కఁడు, బారెడు వెండ్రుకల్ కళల్
దేరెడు ముళ్ళవాళ్ళకును ధీవర! చిక్కఁ! జగంబునందు సం
సారమసారమన్న నుడి సర్వము బద్ధము గాఁగ శైకతో
వేరెము పెంచుకొంచు నిజి వెల్వడు సజ్జనుకోయి
[వాళ్ళకున్
బేరులె! యింక మాయిగల వెంబరవిత్తుల చెప్పనేటికిం
చారమణీమణుల్ నిను శరణ్యునిగాఁ దలపోసి కొంటిరో?

ఉ. నీకయి జారభావ మెద నిండఁగనిచ్చిన లేదు పాప, మో
హో కరుణాసముద్రుఁడఁ! రహోవ్యథ గుందుచుఁ బైకి
[నెప్పుడున్
బ్రాకఁగ నీయకున్ననుఁ బరాశ్రయమై యమృతాశ్రు
[బిందువై
లోకములన్నిటన్ వెలసి లోచనగోళములన్ శమించెదన్

మ. శరదంభోధర మాలికానికర సంసర్గంబునన్ మల్లికల్
విరులన్ విచ్చుట నీదు వేణు రుతిలో నింతన్ వినంగాఁగదా!
పరమానందము తోడఁ గూడ యమునపై పైపై చంద్రికల్
[కోటి చం
దురు లారాతిరిఁ గాయుటల్ నిను మనోజ్ఞున్ నిద్రఁ
[బుచ్చున్ గదా!

శా. శ్రీరంగా! విమలాంగ! గాంగజల నిక్షేపాచ్ఛభంగా! కృపా
పారాపాంగ! యనంగకారణ పరిష్వంగా! మహోత్తుంగ! గో

రాధారమణీమణీ హరినాథ ప్రేమామృతమోదాశ్రయకా
సారారూఢపతంగ! పలుకొనుమిదీ సాష్టాంగము, నిష్పంగము, నన్

* * *

శా. ప్రారంభించినదానికిం బ్రభుఁడ! యారంభంబ కిన్నైపవో,
ప్రారంభించుట శ్రేయమో భువి ప్రారబ్ధంబుగా శ్రీహరీ!
సంరంభంబది దాని జేయగును; వాచా, క్రియా, బుద్ధివి
స్తారేణా, నరుఁడొందు పూనుకొని, యూసాపన విజృం
[భించుచో

శా. పాలోపాయసమాసుపక్వఫలమా భక్ష్యంబా చోష్యంబో సి
రోలుబ్ధుఁడు భవత్పదాంబుజములన్ రూపించి యర్పిం
[చుచున్
లోలో నువ్విళులూరువాఁడు నన కెనో మెక్కఁగా వాలటం;
చాలోచింపను నీకు నైవలయు మేలౌఁగాక యంచింతయున్

చ. ఒకరుఁడు పున్నెపుం గొడననొప్ప పురాణము సెప్పి
[కొంచుఁ దా
నకలుషవృత్తిఁ గాలమొక యందముగాఁ జరిగించు
[చుండు, వే
ఱొకరుఁడు సిగ్గుపేక నెలయుగ్రలితో వెసనాడుకొంచుఁ దా
వికలతఁ గాలముంగడపు; వేయువిధంబులఁ గాలమాతడిన్.

శా. ఓంకారంబును ఓనమాలబడితే యొప్పారగా నేర్చితిన్;
ఝుంకారంబును దేటివేయుక్రియ సింహాన్విష్టముంజేర సీ

నోంకారంబు రుతింతు దేవ! నిను మొందున్ బాసి కానశ్యమే
వంకన్ గావును! పెద్దపెద్ద చదువుల్ ప్రజ్ఞానుశాలుల్
[పాండితుల్.

మ. కనులన్ రెంటిని గాళ్ళ రెంటిని ప్రభూ! కర్ణంబులన్ రెంటికిన్ జే
యను హస్తంబుల రెంటికిన్ బిల్వము సవాయన్ గంధ్రముల్
[రెంటికి, నీ
తనువున్ దాల్చియుఁ జిత్తమేమిటికొ నీతత్స్వరూపంబు నెం
దును నద్వైతముగా భజించెడిని ఖద్యోతాగ్ని దంపుద్యుతిన్

మ. కలలో బెల్లుగ తెప్పలన్ విడివడన్ గన్నీరు గార్పింతు నే,
మొలకెత్తింతువె లేత నవ్వులను, పోపో దొంగ కానా
[యనన్
బలవింపుం గొలిసింతె! యేమిటిది? యీ బాహ్య
[ప్రపంచంబు నం
దలి యీమాయలు చుట్టుసుట్టులు చాల్రా మాను?
[రాధాధవా!

మ. నిను గల్పాంతమునాడు జూచుటకుఁ దన్నిరంబు లీవంగ నే
రనుగాఁ బోలనియా రహించె విప్పుడీ రాత్రిన్—
[అమావాస్య గా
ఢనవాంబోధర సాంద్రనీలతమ భీలాకార రూపంబులో
డనుతో తెంచుచు నాదు కన్నుగవనే యశ్రుల్
[ప్రవర్షించుచున్.

ఉ. చీకటి మాకటంచనిన జీకటినిన్ గనుగొన్న వాడవే
పోకరశిన్ గనంగలిగి తీవను బ్రశ్నను బృచ్ఛచేతు; వా

హా! కనుచున్న దేదియును నొప్పదు నాయెడ దేవదేవ! రా
వే! కరుణించి ప్రోవఁగదవే; కనుపించవె! ఇంచవే! ప్రభూ!

చ. మునుమును ధర్మమంచు నుడివోసిన ధర్మము నే సధర్మమై
నను, మును నాచరించని ప్రమాణము నేఁడు ప్రసిద్ధి కాంచినన్,
విను! భవనేయ సచ్చరిత నేమవిలాసము నాఁడు నేఁడునున్
వినుతి యొనర్చు భాగ్యమును వేఱుపఱంగను లేదు మాధవా!

చ. తెలిసినవాఁడు నిన్మఱచు దృష్టిని బల్కఁడు వెండి సత్ప్రభూ!
పలికినవాఁడు నిన్బిలచు భక్తిని గొల్వఁడు బాస శ్రీహరీ!
కొలిచినవాఁడు సన్నఁడుగు గోష్ఠిఁ దలంపఁడు మోక్షదాయకా!
తలచినవాఁడు నిన్నెడయు ధర్మము మెఱుంగఁడు శిష్టరక్షకా!

* * *

శా. కౌపీనంబు ధరింపకే తపసుఁడు నిష్కాముండ యౌనె;
[శంకరుం
డా పంచాబ్దంబుల యీడునాఁడె కొనె సన్న్యాసం
[బనూనంబుగా;
నీప్రజ్ఞా? యది వారిప్రజ్ఞ? యభవా! నీరేజపత్రేక్షణా!
ఓపాపాత్మున కెన్ని నాళ్ళకు సులభక్కుల్ సుమ్మి
[యుష్మచ్ఛ్రుతుల్.

చ. వదలక నిన్ను గోరికొనెఁ బాంధవమధ్యము పుత్రవెఱ్ఱియే?
యెదిరి జయింపలేని పిఱికే? యని కేల్పఱలేని సాధువే?
మెదవడవిలేనివాఁడె? ప్రజ మేటికిఁ గీటియునన్ దలూపడే?
పదనము నీది చాటుఁబున వానికిఁ దోఁచదుగాక మాధవా!

మ. ఒక పూర్వోత్పత్తినఁ గ్రొత్త సతిం గోనుచు నివృత్తాహ్వానై దేవతా
నికరంబున్ బొలియించినావనిన, నింటింటన్ స్వబాధన్ నుగా
డిక వెన్నోసుక రేపుమాపు జగడాలే వృద్ధిగావించి, మ
ర్వకదాయాదులఁ గుంజుకో వెరవ నెన్నన్ గావె? యో
[మూని నాం!

చ. యుగము యుగంబునన్ బ్రాయమున్నది చాలక, నీవు
[పుట్టుచున్
ఖగపతి! దుష్టసంహరణ కార్యభరంబు వహించినాఁడవే!
అగణిత రూపమా ప్రకృతి యాఁడుతనంబున వెంటనున్న నీ
వగోనబుగాఁ బితామహుని భారము బొగ్గిన మోయు
[వాఁడవే!

మ. “ఇది కళ్యాణము, రుక్మిణీలలన నెంతే బ్రేమఁ బెండ్లాడె; ని
య్యది నిర్యాణము, వేటగాని గుఱితో నంతంబందె” నంచున్
[మదిన్
మృదులానంద మసహ్యదుఃఖమును మన్నెత్రవ్యయం
[బూను నో
యదుచంద్రా! భవదీయ పూర్ణ విమలాఖ్యానంబు భావింపగా.

మ. వడగండ్లయ్యెవి వానియంతకరగున్ వారింపనేలా యటం
చు మగంబోతివె లోకసేవ? యలనాఁ డుగ్రోగ్రమై పెద్దగన్
దడవొక్కింతయు లేక యెత్తితివి కొండన్, గోపగోరక్షకా!
మృడవంద్యా! సహియింపలేవు త్రుటిని మా మేనుల్ సలిలన్
[నోచ్చుచో

మ. ఒకనాఁడొప్పుగఁ జేతనెత్తికొని నీవుప్పొంగుచున్ గూర్మినీ
దు కరాగ్రంబున దువ్వగా నుడుతపైఁ గోచెన్ ద్రిరేఖల్
[ప్రభూ!
ఒకనాఁడూర్జితలీల నెక్కి యహిపై నో కొక్కు లాస్యంబు నీ
ప్రకటస్ఫూర్తిని జూప సర్పము పయిన్ బాదాలె యచ్చొత్తెరా!

ఉ. దానముగాఁ ద్రిలోకములు తావకహస్తమునందుఁ బెట్టియున్
దానవచంద్రుఁ డా బలివదాన్యుఁడు కిక్కురు నెంచకుండె మేల్
"నేనెఱిగున్నవాఁడ"నని నిక్కుచు నన్నని జారిపొమ్ము లో
స్థానము చూచుకో మెలఁగ దైత్యగురుం గనులొట్టఁ జేయవే!

ఉ. కోకలు గోలుపోయిరని కొండొక సత్కృపఁ గ్రొత్తకోకలన్
ప్రాకున నెక్కి చూప, ననుమానము నీపయిఁ బుట్టి గోపికల్
కేకలఁ గూకలన్ తమవి లేవని, పోవని, తొల్లి ప్రాతలన్
సాకిడి రంతె; నీవగుచు పందెటనెత్తెడె కట్టుగుడ్డలన్?

శా. వేదాల్ బ్రహ్మ పఠించు, వాణి తన దా వీణన్ నినాదించు; స
మ్మోదం బెవ్విధినుండు నొండొరుల కింపుల్సొంపు లెట్లౌ?
[ప్రభూ!
నీ దానాభితలంబు రంగముగ నీ నేత్రద్వయం బచ్చుగా
నాదంబౌ నపుడెల్ల శాస్త్రములను జ్ఞానంబీన కే పోవుదో?

* * *

శా. కౌశల్యాంబకుఁ బాయసంబవయు, చక్కన్ గర్భమున్
[జొచ్చి, నీ
సౌశీల్యంబును క్షాత్రధర్మమును, రక్షస్సైన్య సంహారకా!

కాశంబొప్పఁగఁజూపినావు; పెఱయోగంబందు శ్రీకృష్ణ! యా
కాశంబందునఁ దేజము ల్బెనఁగి యొంకింపం బ్రవిడంబించితే!

ఉ. మేఘరుచుల్ సినుంబొలుచు మించిక చెంగవ కాన్పు సేనమూ
ర్తీ! ఘనుఁడా! ననున్ బ్రకృతి యీవెను చాయ గనుంక దారి నా
కాఘ్రుకోనై యొనర్చిని, వనంబుని నోరుబెడుచుంటివి; నే
నో ఘటముల్ ప్రకారధరను సోనుము శంఖము వంకభి స్తకన్.

ఉ. చిత్తము నిన్ను జేసుదునె చెరని యట్టి చింతచేయు సి
వ త్త్రుప, చింతప్రల్ల బలె చాప్పినవారిని గోటచేత; లో
కోత్తర! ఆత్మకన్గనెద. వృన్నని దేహముణుంను; నెంటిరింక
రిత్తలు సేసి నాకు పెదవు వృన్దిలయంబులు సేమగాన్తుగా.

ఉ. చీమను దోమకున్ జిమట శీతమునకున్ గాకికిన్ మృగం
[మునకున్
బ్రేమను తిట్టుకున్ సప్పను పుష్పకున్ ఘనకున్ సుశిక్షకున్
గ్రామముకున్ విరక్తికిని మానముకున్ ననుపోని వాక్యమునే
నామముకున్ బ్రణామముకు నందుని నందన! హేమని నకా!

శా. అంధుల్ పంగులు భిక్షుకుల్ బధిరు లన్నాథ్యంబు నీ చేతిచే
నిండో యందునో యెంతో యైనటుల నీ స్వైరయ్యో; చేరన్
బంధం బేమియు లేకయే పగలు బ్రహ్మాండంబుగాఁ బన్నికం
బంధుంబొప్ప వినాంధ మర్ బులుగు కంపంబన్న సేవం
[బునున్

మ. ఉదయంబందున లేచి పుష్పోకటి సేవాహించి వచ్చిన నీ
వదనంబున్ గనుగొన్న మచ్చగును, దేవా! దాని నా ఉంవసం

బదిరా! యంచుమనుతింతు, దానిసొబగజ్ఞా రే!యటంచందు, ద
న్మధువున్ దేటులు గ్రోలిజుమ్మనగ నేమన్నింతునీతియ్యముల్.

ఉ. చిత్తమునీది, నేను తవ సేవకుడన్, నను నేదిచేయ నా
యత్తము సేసికొందువో, తయారు! మహాత్మ! నోహారు!
[దేవరా!
మత్తుడ మావటీడవయి మానక శిక్షణ యిచ్చుకొమ్మ; నే
వత్తను బాగుగాబలియభక్ష్యములన్ సమకూర్చుకో ప్రభూ!

మ. మదికావేశలు లేనిమాటనిజమా? మార్తాండమూర్తి! భవ
త్పదపంకేరుహమార్దవంబునకునై తాపత్రయా లోలునై
యెదియో పద్దెమొ, గీతమో, కతయొ, నే సృష్టించు
[కొంచున్, సదా
యదెలోకంబనిపాటిచేసికొను చాసాసన్ బ్రపంచించుచో?

మ. ఇది రాత్రీచర భూమియన్న మది నే నిష్ఠోవనింగొల్తు, న
య్యదిసాత్రాజితి సాధమన్నహరినత్యాసక్తి బూనింతు; నె
య్యదికాదెల్లయుశూన్యపంథయనశూన్యాకారునిన్ సేవచే
సిదరింతున్ భవహారకా! త్రిభువన శ్రీకార! తెల్పంగదే!

చ. సరసతయన్న నీయదియ, సఖ్యముటన్నను నీది, బంధులన్
గరువము సూపుటన్నయది, కంజవిలోచన! నీది, శత్రులన్
వెరునక చంపుటన్న నది విశ్వమనోహర! నీది, ఎందు మే
మొరులము లాతివారల మొహో! యురియాడగ నేల
[మానవుల్?

* * *

ఉ. చక్రిమనంగ శార్ఙ్గమన శంఖమనంగను కౌస్తుభంబనన్
నక్రిముకుం భయంబులవి నష్టములయ్యెవి వక్రిగామికిన్;
విక్రమ కారణంబులవి విష్ణువుకున్ జగదేకజిష్ణుకున్;
సక్రమ భూషణంబులవి సద్గుణశాలికి సాధుశీలికిన్.

ఉ. చక్రముభూమిపైందిరుగు సాధన, మచ్చపుసంను సంద్రపుం
బ్రక్రియ, సీటిలోం బెరుగువస్తువు, రెండును రెండుచేతులన్
జక్రిధరించువాం డెరిగి సర్వమయుప్రభ చాటంగాదె! ని
ర్వక్రతనాతండొప్పు భువిపై, జలరాశిని, నెందుంజూచినన్!

ఉ. మించు దయాంబువుల్ గురియ మేఘరుచిన్ దనుశోభ
[లొప్పెనో?
ఎంచుక్షణంబులో నెగిరి యెక్కుడనుండంగం బక్కినెక్కెనో?
మంచిసిరిన్ భువిన్ దనుప మానక లచ్చి నురానం దాల్చెనో?
పొంచెడుపాపపుంలత సమూలముడుంపను జక్రమూనెనో?

చ. హరునకుం గల్గినమూడుకనులన్, సువిశాలత రెండుకళ్లు శ్రీ
హరికినొసంగి నీరజదళాక్షుండితండని యంటయుక్తమే?
శిరమునగంగ శంభుకిడి శీతలచందురిన కందు నీడనున్
సరసతంజూపి విష్ణుపదసన్నిధి నున్నది సేతనీతియే?

ఉ. నామమునీదు మోహమునా? మఱినాదముసంకువంకనా?
నీమపుంజూపు శ్రీపయినా? నేరమునాపయినా? ప్రభూత్తమా!
కాముండనంచు, గంతమున గట్టిగనార్చెదనంచు, నెందునే
జామున బేసమోత్రకృషి జల్పెడుధంభుడనంచు, బాపురే!

చ. హరియన సాంబుడంచు,నొకయచ్చునుదానననమార్చి
[శ్రీహరి

“హరి” యని వేఱు సేసికొని యాత్మఁ దలంచుట మీకుఁ జెల్లున
క్షరముగఁ జింతు వాదులను! సాగదు నాకది వల్లగాదు! మూ
గరహీని గొల్చి యొసఁగు ననుగంతము నత్తగనీము బత్రితా.

శా. గోదానంబులు భూమిదానములు స్వర్ణ[illegible]దానాలు సే
మీ దేచేతులుగావు? శ్రీపతిని [illegible] మోక్షము చూ
మీ దైయుండెడుగొప్పకానల ముఁగానీయుము, నేనెంచుకొం
చాదార్ఢ్యంబున నిల్చియుందు నతిసై హస్తాలు శోధించి నే.

శా. శ్రీకాంతా! యదువల్లభా! [illegible] శ్రీయూఖిలాక్షి! హరీ!
రాకాచంద్రనిభాననా! మనుమనోరాజ్యాధిపత్యా ప్రభూ!
నీకున్ మ్రొక్కుచు నీకుఁ దక్కితిని! నీ నీరేజపత్రేక్షణాం
బాకట్టాంతము దేల్చి భూరికుటుల విన్యాసంబు సారింపవే!

శా. పద్మంబుల్ భవదంఘ్రులర్కుశశులాపాంగ ప్రణేతల్! [భవ
త్పద్మంబాకన! మాత్మకింపొసహాసహా! నీయూకార [మీక్షింపఁగా;
పద్మావిర్భవు నీదుబిడ్డనిగ, శ్రీ పద్మాక్షి నిల్లాలిగా,
పద్మశ్రేష్ఠముగన్ వికుంఠపురముల్, జాటించుటాశ్చర్యమే?

ఉ. నీటికిఁ జేప, ధారుణికి నిష్ఠురపుంగమఠంబు, రాక్షసున్,
నూటికిఁ గొమ్ముతోఁ గెడప సూకర, మాపిశితన్ [నృసింహా, శే:

పాటికిఁ బెద్దపిన్నయన నామపరూపు. బహుప్రకారముల్
చాటఁగ రామకృష్ణబుధసంజ్ఞలు, కలిమాయ నీవెగా!

* * *

ఉ. ఎంతయసహ్యమో బ్రదుక దెంత వికారము దెచ్చిపెట్టునో
సంతయునేరఁబోరుగన. సూక్ష్మపుఁజింతలు. నెంటు నెంటునే
కాంతసుతాది బంధుజన కల్పన,మంత మొసాట, ంధుర
వ్వాంతసుసంస్కృతిన్ మెఱపు, లాయెన నాకలి రాను
[చంద్రుడా!

ఉ. నీతికిఁ బెద్దవీవగుట నేరము మాయెడఁగల్గఁ గాచుటే
ఖ్యాతికి లక్షణంబనుచు, నల్లన నీదగు నుల్లమార, మే
మో! తెలిగద్దనెక్కబలుపోటరి! విన్నపముంబొనర్చుకొం
చూతగనిన్ను నే కొలుచు చుందుము! జాఱగనీకుమమ్ములన్.

ఉ. రాఘవ! రామచంద్ర! సుర రక్షక! దైత్యవినాశకా! ప్రభూ!
మేఘములాగునామనసు మిక్కిలిమారుపునొందుచున్న!నా
మాఘపుమాసమందునిలమాకులురాల్చెడునాకులాగు! బెం
డ్లై, ఘనతన్ మనోజ్ఞతను ఆయమునేరక యున్న దేలొకో!

శా. నీకున్ దగ్గఱ మేనబావలు, మహా విష్ణాగరిష్ఠుల్, కడున్
వీకన్ జాలెడు వీరవర్యులుగదా విశ్వేశ! యప్పాండవుల్
చాకుండగ్గను లొట్టపోయినటుప్రత్తాదుల్ వినాయుద్ధమం
దేకాకారత వారుదోర్విదియునై యెంచేత శేషించుటల్?

చ. ఎదిరి జయింపలేననెడు నెక్కుడిభీతి కిరీటి కేల ? ని
న్నెదిరిజయించు కర్మమతనిన్ బొడగట్టమినేమొ రక్షకా?

చదివి జయింపలేమనెడి ఛాందసబుద్ధి యదేమి దేవ! నిన్
జదివిజయించుమార్గము ప్రజన్నురికోల్పుమి నేనెయిక్కలిన్.

మ. తనకూఁతుంగొనిపోయి యచ్చటబరుద్దవ్యాసుదేవు న్వరుం
డనుకొల్పించిన నయ్యశోద కసూనానందంబుతోఁ బెంచఁగా
ఘనమేమౌను? పరాత్పరుండనుటగా! రంగారురంగయ్యయుం
డినఁ గన్నమ్మకుబిడ్డపై మమత హృన్నిష్టంబ వేర్పాటయున్.

ఉ. నీవు భువిన్ నరుంబలె జనించి చరించెడువేళ నీకు సం
భావనశంఖచక్రములు బాహుచతుష్టయమున్ గదాదులున్
లేవని యానవాలుగొనలేను జగంబని విన్నబోకుమా!
నీవపునీలమేఘరుచి నే యెఱుకెక్క విముక్తిఁ గాంచె మున్.

చ. మరుఁడనమాటకారిసును మత్తుశుకంబెకిరింతగా, యతం
డెరుగడు నిద్రయన్నది నిశీథవు డర్మిలి మేనమామగా,
వెరువడు పూవుటంపజడి వేచగ విశ్వపరాక్రముండు శ్రీ
హరిజనకుండుగా, సకియ! ఐన ఋతుప్రభ నీద వానిదా?

మ. తిరిపెంబెత్తు శివుండు పెండిలికినై తిప్పంటి చెట్టంగొనెన్
గిరిజాతన్, హరితాను గష్టపడకే క్షీరాంబుధిన్ సత్వరన్
సురలున్ రక్కసులులిచ్చుద్రచ్చునెడల, న్గూపట్టు శ్రీలక్ష్మినిన్
బెరిమంబెండిలియాడెఁ, గాని నిలుపన్ వేవేలు తంటాలిటన్!

చ. శివునిశిరోజమాత్రముగు చిక్కనివ్యోమము నీకు దేహమం
దవిరళమైన చాయగుట, యాతని కంఠమునందు మాత్రమే

తవిలిననాగుబాముని సుదన్ నినుమోయుత్తు, తెంచినాడ నో
భవహార ! యెంతకంత కనుపట్టును నాగస, నంతకంతనగ్
బింబ్బలును జేసు ...త్రము మోయకున్నయని రెంచుకొనాడనుగా

అవతార సంఖ్య ...

ఉ. గాలములంతరించెను వలక్కై జలనంబును జేసుంగానొ ! దే
దా! లలి నాతబన్నుదు! నిదానము దానికెట్టక్కసన్న నో
గాలికి బాపనెత్తి ...కరర్చిన దొర్చిన నావమిాద నా
శాలలునామణిం గలసి సాగద నాగెడ మత్స్యమూర్తిగో!

శా. ఆగేదెట్టులు? కూర్మరూపము దె! మొం ద్రెయుండు [నేనిష్ట హా!
ఆగంభీరమహాసముద్రమె యుకే! ఆయుంబువే! ఆయతే!
ఏగన్ దారియు లేకవా! జగతిపై నెవ్వారు మా...రేం?
వేగంబో యెుకు నాదిసూకరము! నేవీక్షింతు దానిన్ ద్వరన్.

శా. అమ్మా! నిల్చితిభూమిపై! కటకటా! యీసూకర [ప్రాభవం
బిమ్మూర్ధంబున భూమిచుట్టి, యొటు నింతేన్ పోయె తే [సుంతంగాం
బామ్మంచున్ బశ్చదొబ్బునా చెటుగ, సంభోగాత్ర కే [పోదునా?
అమ్మ యెయ్యా! దరింగాన నంతయును, సంధ్యాంధంబ నల్లి [న్కాలన్

ఉ. ఏమిరయీ పెటిల్లు! పగులెయ్యెడ? నుక్కున? నిక్కువంబుగా
నే? మహాంగంబమందుదయమే నటరా! భళిరా! నృసింహసు
స్వామి! ప్రభూ! నమస్సు! కృపఁ బాలనచేయుము! పిల్ల
[వాఁడనే
నేమియు నేర, నీయునికి నేర్పుట తక్క సమస్తమందునున్.
శా. నాలోనాడఁగఁ జిట్టివామనుఁడవై, నాలోఁ జనేయుండ కౌ
రా! తోరంబుగ మూఁడులోకములకున్ వ్యా పిం చ
[మూర్తించితే!
చేతోమోదము పొందువారెవరురా? సే విం చు
[వారేరురా?
నీతో నుద్దిగనుండ నీవెలుఁగు క్రీ నీ డైన లే దేమిరా ?
మ. ఒకరాముంగనుఁగొంటినాన్! వెనుక నిం కో రాముఁడా?
[వెన్కవే
రొకరాముండ? మహామతులు మీలోలేని దేమున్నదీ
సకలోర్వీతలమందు? మీచరితముల్ - సంస్తుత్యముల్
[నమ్మడే!
ప్రకటింపంబడె రేఁబవళ్ళు చెవిఁగుప్పంగూరగ్రంథంబులన్.
శా. కానీ కృష్ణముఖారవిందమునకై కందోయి కాంక్షించెడిన్,
ఆనీలాంబుదమాలనే తెరగఁ గొన్నాఁడా? ముకుందుం డరే!
నానాభంగుల వీచుగాలులకు విన్నాణంపుఁ బింఛం బదే
జ్ఞానం బచ్చుపడంగ నాడదటరా! చాలున్ దదాలోచనల్.
ఉ. బుద్ధుఁడవైతి, వైతివన బుద్ధుఁడ వీవయి పంతగింతువా?
సిద్ధుఁడనేన! ఎందుకికఁ జెప్పెద నీకలిమాయ నంతనున్,

యుద్ధము సేతువా యునికి యుండదు నీకిల, నెయ్యము [మానను నో
బద్ధుఁడ నీవచఃప్రభను, బంటును నిన్నుహితానుచిత నెన్నుచున్.
ఉ. మద్దెలనయ్యెదన్; హరినా! మంచిమిరింగును తాళముల్ [సదా
మొద్దిక నేనయయ్యెదను, నోష్ఠగ మున్వ్రఁగునే నయయ్యెదన్,
నిద్దపుఁ బాటనయ్యెదను, నీయమృతాననఁగ తేచు స్వామి నే
నద్దెడు చీరనయ్యెదను! నాడును నేడును నాకు కేవ్వరిక్.
చ. భజన నొకండు పాడు నెడ, భక్తి ముఖా కెక్కడు తాళ [మూను, నో
యజనుత! యింక నొక్కఁ డవశ్యము నృత్యము సేయు [వాఁడు, మా
టఁజోరగ నీరు నాకు! కనులన్ బనుపంగను నీవు, పన్నెపుం
సృజన యొనర్చు నీవు ప్రజ! చేసెడి దేమిక నీవు చెప్పకే?

రచన అప్పటప్పట్ల
24-7-1932 నుండి
5-9-1932 వఱకు

★ పర్వం సంపూర్ణము ★

స్మృతిగా
శ్రీమద్భాగవతము

మహైక దైవసంప్రార్థనము

(కృతి)

కవికొండల వేంకటరావు

నిరంతర ప్రార్థన పద్యము

ఎవ్వాని కొఱకు కో యిలపిట్ట యెలుగెత్తి
కొమ్మ 'కోకో' యని కూయ [illegible];

ఎవ్వానికై సెలయేను జల్లలమని
పెనుకొండలోయఁ బింపిళ్ళుగూయు;

ఎవ్వానిపొంకె యుయ్యాలదూగు ఁ చిపాప
మవ్వంపుచిన్నారి నవ్వు నవ్వు;

ఎవ్వానిగూర్చి హాయిగ వేసగోపండు
గుల్లపిల్లంగ్రోవిఁ బల్లవెత్తు;

అట్టి చిద్రూపమూర్తికనశ్వరునకు,
సకల జంగమస్థావర సాధుజీవ
లలిత సద్భావ సరసకళాలయునకు,
పురుషసూక్తాన కంజలిపుటి ఘటింతు.

కII వేంII

శ్రీరస్తు

మమైకదైవసంప్రార్థనము

కవికొండల వెంకటరావు

తొలినవకము

తే. గీ. సూర్యభగవాను భంగి న౯ జూడనిచ్చి
కృషిని జేయించు నాచేత ధృతిమెయిఁ బ్రభు!
అల్లధ్రువసునక్షత్రంపు టధ్వమట్లు
నాదు దారి తప్పనిది తిన్ననిది గూర్చు;
అస్తమించు చందురు భంగి నతిరహస్య
మతినిరాడంబరమగు విశ్రాంతిఁ దేల్చు;
దేవ! నీదు దయారస మావిశాఖ
మాస మధ్యాహ్నవర్షంబుమాడ్కి౯ నన్ను
నిరతమును జల్లఁదడుపంగ వరమొసంగు. ౧

మ. గగురంబాటున నిల్చువెంద్రుకలు తీగల్ గాఁగ; స్వేచ్ఛా౯
[ద్రుటి౯
వగలంగారెడు బాష్పమౌక్తికము లంతస్థాయికి౯ బూసలై
సొగసుం దేల్చఁగ; నాశరీర మిది నీచోద్యాలకుం దంబురై
నిగమానంద సువేద్య! మ్రోగునది మన్నింపంగఁ జెల్లు౯
[బ్రతి౯. ౨

తే. గీ. దూరమునకు దూరముగనుందువు ముకుంద!
చేరుగడకుఁ జేరికవయి సేవగొందు!
పట్టి నినుఁ జేరి సేవ నేముట్టి చేతుఁ
జూపుసారింతు దిక్కులు ప్రాపులుగను. ౩

శా. సంతోషాశ్రులు మించుగా గురిసి, నాచక్షుల్ ప్రవర్తిం
[చుఁ, బో!
చింతాబాష్పములన్ మహోష్ణముగఁ బెచ్చైనచో
[రెంటినిన్
శాంతిన్ దాంతినిగూడఁ గట్టుకొని విశ్వాత్మా! భవద్బిం
[బమున్
సుంతేఁజూచుకొ! చూడలేను నిను నాచూడ్కుల్ సతా
[ర్ద్రింబులై. ౪

శా. కోటీందుల్ రవికోటులింకను సుధల్ కోటానుకోట్లారకే
చేటన్ జల్లెడ నెత్తి పోసినటు నీచే దిగ్గిరన్ దిగ్గుచున్
నీటుంగూలుట నేర్తుఁగా శభవ! వందేత్వాం? భజేత్వాం!
[ననున్
నాటంజొదొకనాటి కాంతియును నీసవ్యప్రభారంభునిన్. ౫

శా. నీలోలేనిది లేదుగాబయట నిన్నిర్మాణమం దన్నియున్
నీలోనేలయమందుగా తుదకుఁ; బానీయంబులన్, బృథ్వినిన్
గాలిన్, నిప్పును, నాకసంబును మహాకారంబుతోఁ జూ
[పుచున్
లీలన్ మాయమును చేయుచుందు నిను గుర్తింపంగ రాదా
[కృతిన్. ౬

సీ. జలధికల్లోలముచ్ఛలమౌ తరంగంబు
జలధిలోనే శాంతి సమయుచుఁదిరిగి;
భూమి లేచిన మొక్కఁబోషమిన చిగురాకు
కారాకుగా మాఱి భూమిఁజేఁబడు;
ఆకాశమున నిక్కనవఘటించిన కళ
యాకాశమున దెస్కఁబరసి క్రుంకు;
దారపుత్రాసులఁ దవిలిన మమకార
మవ్వారికొఁటకగు నాత్మనిమిషు;
నీవె నిత్యుఁడ వజనుత! నీవె మాడ
నుందు వెవ్వేళనచ్యుత! నీకడుపున
నీవు వెలుపలఁబుట్టిన నిఖిలవస్తు
నిచయము నశింప నేమౌదు? మిగులు దేవ! ౭

శా. చూతుఁ నిను మహాసముద్రము పయస్సుల్ వట్టిపో
[నిమ్ము; ఖ
ద్యోతుల్ చంద్రపయోధరాదులును ఉద్భూతాలుగానిమ్ము;
[భూ
పాతాళాది సమస్తలోకముల దీపాలాఱిపోనిమ్ము; మ
చ్చేతోమోదము నిన్ను శేషశయన శ్రీభాతినొప్పారెడిఁ. ౮

ఉ. వందనమాదిదేవ! నతి! వాసవవంద్య! జోహారు! సచ్చిదా
నందుఁడ! సత్ప్రణామము! ఘనాఘన శీతలవత్సలాఢ్య! మ
ధ్యందినభాను తేజుఁడ! నమస్కృతి! దండము! నిశ్చలుండ! ని
స్పందకటాక్ష! యంజలి! తపఃప్రతిభుండ! నమో! నమో!
[నమో! ౯

మలినవకము

మ. కనులెవ్వానివి చూడఁజేయు మనలన్ గర్వాంధులన్, [దివ్యమా
పనులెవ్వానివి లేవనెత్తు మనలన్ భస్మప్రదగ్ధాంగులన్,
గొనబెవ్వానిది కాంతిగొల్పు మనలన్ గోచారకూటస్థులన్,
జనులారా! యలసర్వసిద్ధుని భజింపన్ రండు నాతోఁ [రహీన్. ౧

చ. ఎవనిగృహాంగణంబున వచింతురొ మూగలు, పంగులైన [వాం
డ్రెవనిసమక్షమం దెగిరి యెన్మిదియుంగములన్ భజింత్రొ, [గ్రు
డ్డెవనినిదానముం బడసి దృష్టి రహింతురొ, యట్టిచిన్మ [యున్,
గవినుతు, లోకవంద్యు, మమకార నికారుని, భక్తిఁగొల్చె [దన్. ౨

శా. దారిద్ర్యంబునఁ గుందువానికిని, డొందంబందు సందేహమై
యూరాటంబును బొందువానికిని, విద్యాబుద్ధులుంగల్గి యెం
దూరుం బేరును లేనివానికిని ముందో వెన్కనో చూతునిన్;
నారుంబోసినవాఁడు నీరిడఁగ నండన్ నిండుకుండన్ [బలేన్. 3

ఉ. కలిమి యశాశ్వతంబు, దొరగర్వము నిల్వదు, వేరమెచ్చుకే
చెలిమి, బలంబుసన్నగిలు, సృష్టిలయించును, నిత్యమైన ది

య్యాలనొకఁడేని గానఁబడఁ; డెందుకు సందడిపొమ్మి
[ద్రోయకో
ఫలరహితా! స్వకర్మపరిపాకనిజేత! పితామహఃపితా! ౪

చ. ఎవనిది యీశరీరమన నెప్పుడొ తల్లిగతించుఁ, దండ్రియుఁ
దవిలెను మిత్తి, తాతలును తాతలతాతలు జ్ఞప్తి కేన్ గనర్
మివులసు;నీవొకండవసుమీ! యలయందఱకాదివన్న చూ
పృవుచు రహించువాఁడ వెద; అంజలినీకు మహాను
[భావుడా! ౫

చ. రగులఁగనీకు కర్మఫలరాశిని; రాగముతెత్తనీకు, మీ
కుగొనమె నీగుణంబు ప్రియసోదర! చూడుము చెట్లు గా
[యుటల్
పగలగుటల్, ప్రశాంతిగను వాహినినీరము జాలువాఱుటల్
మొగిళులు వానలన్ గురిసి, భూమిని బచ్చనఁ బుచ్చు ట
[ర్మిలిన్. ౬

మ. మఱువన్ రానిది, మాటిమాటికిని సంభావించినన్ బూర్తిగా
నెఱుగన్ రానిది, లేని, దున్నది, బహిఃప్రేమంబుకున్, మా
[నసాం
తర రాగంబుకుమూలమైనయది, సత్యాధారమైనట్టి, దు
త్తర పూర్వాంశములెల్ల నేర్పినది, వార్తన్ జెప్పుచున్నట్టి ద
య్యరుజా దానిని, ఆత్మశక్తిని, తటస్థంబైనదానిం భజే! ౭

చ. సకలమువాఁడు నేనె, యిది సత్యము! నమ్ముడి నమ్మ
[కుండుడీ;
కొఱకరుఁడ నేనువాఁడొకరుఁ డొప్పుగఁగూడిన నొక్కరుళ్లమే

వికలత లేదుమా కెప్పుడు, విశ్వము కంతకు నుండుఁగాక; వాఁ
డకుటిలుఁ డాదిసంభవుఁ డనాది మహాపురుషుండు దేవుం డ
[నేఁగే ?

శా. భావజ్యోతికి నూనెనె, వత్తి, ప్రమిద, బావాసంబు నానే మహా
భావంబూరక ప్రజ్వరిల్లునదో, లో ప్రజ్ఞప్రసరాసంబునుక
నీవై, చేవయు, శేవయున్, సొబగునై తేలించునో,
[సౌరభ
శ్రీవిస్తారత: నా మహావిబుధమున్ ప్రేమింతు గానిం
[తు సే. గ

మూడోనవకము

శా. సూరేకారముపాలు మానవునిలోఁ జూపట్టునట్లో మహో
దారా! నీయెడనిట్టియిట్టి కనుచో దగ్ధంబుగాదే జగం;
బేరే సేపవ లే నిమేషమున నేని హృష్టుండ నీపెట్టునన్;
నేరం బెంచవు కోపగించవు; ప్రసన్నింపక భజింతున్ నినున్. ౧

శా. చెట్లన్ వ్రేళులు భూమిలోఁ జలువకై చీకాకుగా నల్లుకొం
చట్లట్లయిసుకన్ శిలన్ దిగుచుచుండానన్ మనుష్యాంశమున్
గొట్లాడున్ దనభుక్తికోస, మయినన్ గొండాడకున్నే నినున్
పుష్పాదిన్ బువులాకులన్ దాఁచిగిచ్చియుంపుంగాయు శాఖల్
[బలెన్. ౨

శా. పింగాణింగొనుమన్న వాఁడెవఁడు? వేభిన్నంబుగా దానికై
చెంగున్ బాష్పములొత్తుమన్న దెవఁడో స్త్రీ! యంతె సం
[సారప్పుం

సింగారంబులు!! వానికోసము ప్రస్వేదాదులన్ దేహితా
బాంగుంబాటుల నోడ్చియున్నకొన సంబుద్ధంబె ?
[సర్వేశ్వరా! ౩

శా. ఆయుర్దాయ మొసంగు దేవ! నిను సత్యాసక్తిఁ బూజింప; నే
నేయుద్దేశ్యము దీటఁబుట్టితినొ దానిన్ జేసికోనిమ్ము; వే
ఱే యూభూమి పయిన్ జనించుటలు, నన్ లేకుండ.
[చాకుండ ని
న్నైక్యత్వముబొంది ముక్తిగొనుసట్లీశా ! ప్రసాదిం
[పుమా ! ౪

ఉ. లేపుము నన్ను ముందుగను; లేచి భవత్ప్రియ మే మొ
[చేయఁగాఁ
బ్రాపుగనుండి పంపు, మనురాగము సూపుము నాయెడన్
[ప్రభూ !
తేపనుజాగుబుద్ధినిడ కెప్పటిదప్పులు చప్పుచప్పునన్
నీపని గానొనర్చుటకు, నీతినిశక్తిని యుక్తినీయుమా ! ౫

శా. ఒయ్యారంబెటనున్న నందమది యెందో హా ! యనన్
[దోఁచినన్
జియ్యాల్ నేర్పిన చిత్తనిగ్రహముతోఁ జింతింపుఁ; గాపట్య
[ముక్
సయ్యాటందున నేనిమాపను ప్రభూ! సర్వజ్ఞ! సత్యప్రమూ!
కయ్యంబన్నను కాలుదువ్వను, ననుం గాపాడుమా
[సర్వదా ! ౬.

శా. ఆనందంబొకయప్డు పుట్టునెద నిర్వ్యాజంబుగా, నజ్జకే!
గానంబొండొకవేళ నుప్పతిలు రాకన్ రాకయుట్టే యొహో!
జ్ఞానంబచ్చుపడున్ దనంతనొక యుచ్ఛ్వాసాయి లోనెంచకే,
మేనంబుల్కలు గుల్కునొక్కొకతరిన్ మేతే యెఱుంగన్
[ప్రభూ! ౭

ఉ. ఏడుపు నవ్వుగా నగవు లేడుపుగా నెపుడెందుఘూఱుటో
చూడగనీవు మమ్మభవ! శుద్ధమనోవిభవంబు నీదిగా!
పాడినపాటకున్ వెనుక పర్వతమట్టుల నీవు నిల్చి వి
జ్జోడువుగాక మాఱురుతిచోద్యముగావినిపింతువుర్వరన్. ౮

శా. లేదోయీ! నినుమించి నేఱొకఁడు సత్ప్రేమంబు; నీ
[వన్నిటన్
చేదైనన్ మధురంబదైనఁగడు దుర్జ్ఞేయంబుగాఁ జూపుచున్
వాదుల్ వోవెలయింతు వీవసుధ; నా స్వామార్తికిన్
[దెట్ల తై
న్నేదోయీయని చింతమైనెమకగా నేలా? తథా ప్రేమమే! ౯

నాలుగోనవకము

మ. స్థిరమో, యస్థిరమో, సుఖంబొ, నలియో, శ్రీయో,
[నిరాధారమో,
చిరునవ్వో, యెలుగెత్తునేడ్పొ, యదియో చెప్పంగలేనన్
[వి

స్ఫురణన్ నీవు రహించి, తాండవమునన్ జోద్యంబుగాఁ
[జేయుచో,
నిరపేక్షన్ గరుణాతరంగములలో నేనూగెదన్ భార్గవా! ౧

ఉ. బమ్మెరపోదునేను గనుపాపల దుక్కులు చక్కఁబంచి; లో
కమ్మది నన్ను జూచునదొ? కన్నులు లోకముచూచునట్టివో?
నెమ్మదినేర్వఁజాల; రమణీయము! నీవగురూపమే మదీ
యమ్మయి బాహిరప్రభ ననంతముగా వెలయించుఁ జన్మ
[యా! ౨

సీ. ఎవ్వానిగూర్చి నేనెసగింతు పాటనా
నీవుతోఁచెద వెద సర్వరసిక!
ఎవ్వానిగూర్చి నేనెసగింతు చేతనా
నీవు తోఁచెద వెద నిష్కలుషుఁడ!
ఎవ్వానిగూర్చి నేనెసగింతు నవ్వనా
నీవుతోఁచెద వెద నిఖిలధన్యుఁడ!
ఎవ్వానిగూర్చి నేనెసగింతు నూహనా
నీవుతోఁచెద వెద నిత్యసఖుఁడ!
మవ్వపుం వెన్నెలీవ! నామానసమున
జవ్వనమునీవ! సరససభ్యత లాహా!
నీవ! నీవ సమస్తంబు! చేవ తేవ
లీవ! జీవకళవు నీవ! నీవ ప్రకృతివి! 3

చ. సకలము నీయధీనము; విషాదము మోదము లేమనాకు, నీ
యకుటిలరాగ సంపద న నామయమహాను, చిరాయురో
[న్నతిన్

ప్రకటితపూను, సర్వమును పావనమూను మహానుభావుడా!
నికటమునందు నుండి నను నేరనివానిగ నేలుకో సదా! ౪

మ. సతగుల్లల్ మరువ్రల్ మహాంబుధితరం గవ్రాతపుం బ్రమో [తలన్
జతగాఁజేసుక, భూమినింబడుచునున్ జాటించు నంశంబు గొ
ప్పతనం బెయ్యది? యేమిలే దిసుక తిప్పన్ మాయమౌ టే [కదా!
కృతకంబీమని కీపచస్ఫూర్తిని నొక్కించంగఁబోకో ప్రభూ! ౫

చ. విడువనునిన్ను నేఘడియు, వెఱ్ఱిగ వాగను నిన్నుగూర్చి, నే
జడుడనుగాను ప్రాజ్ఞునని చంకలుగొట్టుక విఱ్ఱవీగనోయ్!
తడవులబట్టి నీకృపకు దాసుఁడనయ్యెద, నిన్ను నమ్మకొం
చడరెడువాఁడ, నెవ్వరికి నందక యుండెద విశ్వమోహనా! ౬

శా. భూమిన్ నీ వెటులన్ సృజించిన మహాభూతాత్మకంబైన యా
రామంబుల్ నదులంబుధుల్ గిరులు తీర్థంబుల్ పురంబుల్ [గుడుల్
ప్రేమంబారఁగఁ బూర్తిగాఁ గనిన వాఁడేడీ? యొకండేన్? [పరం
ధామా! స్వర్గము జూచువారలట! వింతా? వెఱ్ఱియా?
వేదురా? ౭

చ. యశమునకై ప్రయాసపడ, నన్యులునన్ గొనియాడు [కొంచు నా
వశమున నుండబోవరు; నిబద్ధుఁడఁగాను సిరిన్, దదిచ్ఛలో

నశనముకున్ విభూషల కహోయని సూత్రశిత్తులువ్విహూను ఛే
నిశనిశవింధు; – సొంతమును నిరవమైనదిని ప్రకాశమే! ౮

చ. ఒకతెరుగన్ మహాత్మ! నిసినా క్కొక నిద్రపరశోను! మొద్దున
ప్పడు! ననుగాచుచున్ ముఖలఁ బొద్దగుణావ్యృతిఁ దోఁచు [వేకకున్
జడిమనడంచి, నన్ గ్రియులఁ జాలెసువానిగఁ జేసికొంచు [నున్
విడువనినేర్పు నీయదియ! నీవువినా యెవరయ్యా నాకిఁకన్? ౯

అయిదోనవకము

ఉ. ఏయది సర్వకాలముల కెక్కటి సత్యమొ, యేదినిత్యమో,
యేయది పంచభూతముల కేలికయై పనివెట్టిపంచునో,
యేయది నీవు నేననక యేద్వైతమేలొనరించునో, సదా
యాయమలాపరిమేయను మహానరిసుమై విలసిల్లుఁ [గావుతన్. ౧

మ. నిను గొల్వన్ బురుషార్థమంచు విబుధుల్, నీవేమొ దూ [రంబుగాఁ
జనుచున్ ముట్టకుముట్టకన్నయటు విశ్వంబందువృక్షంబవై,
కనవృక్షంబునఁ బుష్పసౌరభమవై, కాసంతయాగాలిలో
ననయంబొందొక తేటవై సొరకవయ్యా! వేఱుతా [వెక్కడో? ౨

శా. ఛాయాచిత్రమునీవు నొంటి సరి పోల్పన్ దీయలేం! [అంత నీ
ఛాయే! దానికి నెల్గుకొనలేను; నీ సౌందర్యముం జూచు [చుం
వారియం దేరదు చిత్రకారకుడు: పవిత్రసేటివాడేని వె
స్త్రేయెంచును ఛాయ లేదని యనున్; లీలాప్రభావా! ప్రభూ! ౩

ఉ. ఆగదురా ప్రవాహము నిటుంబుజోత్తను సంగమించుదా,
కాగతినాదు డెంద మొక యార్ద్రిత నిన్వెడిఁగూడము ల్పైడిన్;
నీగాన బెందు? నీదురమణీయతరంగము లెందు? నెందు సం
యోగము నీకునా? కభన! యూపెద నిక్రసమంజరిన్ [బభూ! ౪

చ. వినబడు విశ్వనాద మొక వింతగ నంబుధి నీట, చెట్లకొ
మ్మను, ననిలానఁ, బక్షియసమానపు జెక్కల విప్పునందు, [మిం
టను మొగిలందు, వానపడుటన్, మనుజుండు వల్కుటన్!
వినువినునట్లు సంతతము నెక్కొను సంతసమాత్మ నీశ్వరా! ౫

మ. ఎటనీలోఁగల? డెడిసన్నడని? నొండేమున్న దీ సర్వమం
దుదధిన్, భూమిని, నాకసంబున నుదివ్యల్ నిల్చులోకంబు [లన్?
ముద మేపారగ తత్సమస్య ప్రతిజామున్ దోఁచుఁగానీ జవా
బాదవన్ బోదు! జగత్పతే! సకలముష్యాతనొక్క యొక్కొ [స్మృతిన్? ౬

మ. కురిసే చల్లని వానకాల్గగన నాకోర్కె౯ జూచి, కళ్ళెత్తి, వే
నరయ౯, గన్పడునె త్రిమీదను వినీలాంభోధర శ్రేణి; త
త్త్వరచంచద్ద్యుతిశోభ గాంచను గదా తన్నీరనీలాంబుదాం
తరమార్గంబగపించు, నో ప్రాక్కటి సితభ్యాల మేయీశ్వరా! ౭

మ. మతియూలెప్పనిను లోనుపిరముల గంభోరాశి సేడాగునా ?
కుతికం(టు౯ జిగి గుచ్ఛంజేరి, నఖిసింగోమించుగా కెప్పుడేనీ !
అతిరేకంబయి నీదుమూర్తి విభవంబారంభమందూర కే
క్షతులన్ సుస్మృతులన్ బురాణములను౯ శ్రోత్రవ్యమై [దేవ ! నా
నుతులన్ దేరకొనంగనోపునిపు; డిందున్ మర్మమేమున్న [దోయ్!?౮

ఉ. మ్రొక్కెద నీపదాంబురుహముల్ ; మమశీర్షముమీద రే [కుల౯
జక్కనరాల్చి, నాడకయజస్రముగమ్ముం బరిమళంబుగా
జొక్కెడుమన్న! నీదయినశోభనరూపము జూచువాడ, నే
పక్కనుతారకా విభవపఙ్క్తులవాత్రితనువ్యాఖ్య చెప్పుచు౯. ౯

ఆ రో న వ క ష ము

క. వేధను నాధారుండెవ(,
డాధారుండెవ(డు జలధి, కాధారుదెవం
డీధరణిం జిలకకు మొలక
[illegible]

క. సాధారణజడునకుఁ, గడు
మేధశ్శాలికి నొకరమణీయాకృతినై
సాధసనగపడువాని, న
సాధారణు, గణుతిసేతు సమధికభక్తిన్. ౨

క. ఆమయములేని వాని, సు
హామాయావృతు, నమాయకాగ్రణి, నమర
ప్రేమామృతు,సుకృతు, నభ
స్సీమావరణ విహృతి పరుఁ, జింతనచేతున్. ౩

క. తేకువయని నేననుకొనఁ
జీకటిలోఁ దడుములాట సేత తువకదా;
వాకొనుచునుంటిననుకొన
మూకతనము మెఱుఁగటన్న బుద్ధిపొడము వే. ౪

క. వీనులకు విందు నీరుతి,
జ్ఞానవికసనమ్ము సృష్టిసర్వము నీవై;
మానితము నీ ప్రబోధము,
నీనియమంబెవఁడు దాటనేరడు దేవా! ౫

క. కోరికలు కూడవనుచు నె
కోరెద నీదర్శనంబు కోమలుఁడ! మనో
హారుఁడ! సంసారమ్మునకుఁ
బారంబవు నీవయగుటఁ, బాలించుననున్. ౬

క. సకల ప్రారంభములును
సుకరముగ ఫలోన్ముఖములు సూర్యోజ్జ్వలుఁడా!

అకలుషమతినిను దలచుచు
నొకనికిఁగాని తెఱగునను నొనరించు నెడన్. ౭

క. ఇయ్యది యాదియనంగను
నెయ్యది మదిదట్టు, నింక నెయ్యదిలో చుక్క
ఇయ్యది యంతంబనుకో,
నయ్యది నాడెందమందు నలరెడుఁగాతన్. ౮

క. చాలాఁ గోరిన వానికిఁ
జాలాఁ ఋడి, చాలునన్న సరిపుచ్చవో హా!
మేలారయు టెపనిగా
జాలికనులఁ జూతు దేవ! జగములనెల్లన్. ౯

ఆరున్నొకటవనవకము

తే. గీ. ఆశయంబుల కాశయ, మాశలకు ని
రాశ, పూర్వజన్మంపు సువాసనరహి
కూాత, ఏతరిఁ జేతకు చేతనంబు,
అట్టి శక్తిని గొల్తు, నేగుట్టు దెలిసి. ౧
తే. గీ. ఎన్నొయితరభాషలు వల్కు టేనెఱుంగ,
ఎంతమందినో యెఱుఁగ నీ ఋలపయి, మఱి
ఎన్నొయూహాల యర్థంబు నేనెఱుంగ,
నేనెఱింగితి ననుబెట్టులీశ! నిన్ను? ౨
తే. గీ. కావ్యకల్పకపుష్పాలభవ్యమాల
నీదుమెడవైచువాడ నో నిర్మలుండ!

శాశ్వతముగఁ [illegible], [illegible] పతి
మ[illegible]ము, [illegible]. [illegible]చు. ౩

తే. గీ. అఖిలకల్యాణగుణమయు, నమలు, సర్వ
భువనసువ్యాప్తు, [illegible] పూ[illegible]ను, ఘను,
వరనిరాడంబ[illegible], [illegible]ము. [illegible],
రెండు చేతులు [illegible]ంచి, [illegible]. ౪

తే. గీ. నిత్యు, ని[illegible], [illegible],
సత్య[illegible]. [illegible], [illegible]. [illegible],
[illegible], [illegible], గురు,
మ్రొక్కెదను సాష్టాంగముగను [illegible]చు. ౫

తే. గీ. తొలుత చిన్న[illegible] [illegible]
[illegible]ము, [illegible] చెట్టు [illegible]
కెక్కి [illegible] [illegible] [illegible]వియొ?
ముజ్జగంబుల[illegible] [illegible]! ౬

తే. గీ. కల్పితుండవుగావు; అనల్పముగను
లోన వెలసి, యాత్మప్రభ పూనుదీవు!
కల్పకల్పాంతములదాక పిల్చునను
నందనట్టివాఁడవగుచు నుందువంతె! ౭

తే. గీ. తఱిమి వేయు మవిద్యను, తఱిమి వేయు
మీమహానుభావుండ! సమీరముపడి
నెండుటాకు లెగురఁగొట్టు కృతియుఁబోలెఁ
దఱిమి వేయు మవిద్యను దఱుము! తఱుము! ౮

తే. గీ. చిన్మయాకార! సద్భక్త చిత్తచోర!
త్రిభువనాధార! ధీర! సందేహపార!
పావనోద్ధార! వివిధరూపావతార!
శౌర! ననుగావరా! సృష్టి రమ్యసార!

ఎనిమిదో నవకము

ఉ. ఎక్కడికక్కడే సొబగు లెక్కడికక్కడె మేలుచేత ల
మ్మక్క! భవత్ప్రభావమును మానసమందునఁ జిక్కఁబట్టు [కొం
చొక్కుడఁ గూరుచుండు టెటు? లూహలడంగను లేచిచూచె [దన్;
మిక్కిలిగన్ శ్రమంపడుచు మేదినికిం బొనరింతు సత్క్రు [తిన్. ౧

మ. కన్నీళ్లన్ దుడిపిల్లుదుమన్ జిరునవ్వుం గావింతు; నందందు నే
పెన్నాదంబున నీరవస్మృతుల స్థాపింపన్ సమర్థుండనే;
విన్నాణంబును జూపఁగొందు, నెదుటన్ భీభత్సముల్ దట్టి [నన్;
నిన్నున్నాళ్ళకు నేమఁజన్ బ్రభువ! నానీమధ్య మా యే [మిరా? ౨

మ. ఎడతాలం బెదియాకసం, బెదగునాన్ వృద్ధాచునుక్, [గాదునాన్
దుదియా, నప్పురుషున్ మదిన్ దలతు; విద్యుచ్ఛోభ [మేఘంబును

న్నది లేదా యనుచింత యేమిటికి? సంజ్ఞామాత్రన్నిసాణ సం
పదశ్రోత్రేంద్రియముల్ గరించుగద లు స్తంభయ్యుఁ బెం
[జీకటిన్. ౩

ఉ. గడ్డఁగలట్టి పుష్పములను గాల్నడసాగకముందు నాకహో!
దొడ్డగఁజూపి యడ్డమిడి త్రొక్కుచు త్రోవను జేసెఁ గొమ్మటం
బొడ్డైదు నీదు సందెమును ఓపరమాత్ముఁడ! యప్రమే
[యుఁడా!
గొడ్డుగఁజేయనైతివను, గ్రుడ్డగనైనను జేయనైతవో! ౪

ఉ. ప్రేయసి తెందలో కలిగి ప్రేమకుబాత్రుఁడొకండుగాఁగ నే
ప్రేయసులందఱీసున వివేకముదప్పుదు రొక్కొకర్లు; న
శ్రేయయిపోదు రేమొ భువినెల్లరు, నొక్కఁడ వీవటంచునిన్
గేయముపాడుకొ? కనుక కీర్తనచేసెదనైకమీవుగా!

చ. వినబడునొక్కచో విబుధవిశ్వము పెద్దగ; వింతసొంతమై
కనబడునొక్కచోట; వినఁగాఁగనఁగానటుఁ గొపదొక్కచో
టను; ప్రభు! మంముఁజనా జనకులక్షణమున్, ననుమేలు
[గొల్పుమా
యనయము; సందనంబభవ! యవ్యయ! యాదిమకారణో
[దయా! ౬

ఉ. చందురులోని చాయబలెఁజావదవిద్య మ మాత్మ దేన! నీ
ముందరన స్తమింపనలె ముక్తిపథంబున, నంతవట్టు నన్
జెందివసించునట్టిద, ఋసీ! పమచీకటి పోవుగాక చీ
కంబె కృశించి శిష్టము యప్పటికప్పుడె వృద్ధిఁ గాం
[చెడున్. ౭

చ. పెరుగవు రాలు; తామునడ స్వేచ్ఛ మెఱుంగవు చెట్లు; తల్లు [లక్
మరచెడు జంతుజాలము క్రిమిలంబుగ; నైనను నాకు వాని కే
యరమర లేదు దేవ! భవదాత్మరతించుచు నెల్లచోట్ల నో
క్కరహితిఁ, గొండలోయఁ, బున్కకమ్మనఁ, ముమ్మెక్కనమ్రమోత, [నానుశీక్. ౮

ఉ. తెల్లని మేఘమాలదిగు తెన్నునఁ బైపధిఁ బౌర్ణమాస్య జా
బిల్లి మనోహరాస్యము! వివిక్తము! నాదగు నాహ యీ [శ్వరా!
ఉల్లము నిండియుండెఁ, దన యోచనముల్ వెడలించుచున్న దా
తెల్లమొగుల్ పయిన్ నడచి తిన్నగఁ జంద్రుని దాటినీకు నై. ౯

తొమ్మిదో నవకము

ఉ. కొమ్మలె వానికోసము గొప్పగ పువ్వులు పూచునట్టివో,
యమ్మలయానిలమ్మెవనికై చలువన్ విరజిమ్మునట్టిదో,
దుమ్మడగించి మబ్బెవనితొందఱ వానను చిమ్మరించునో,
యమ్మహిమాఢ్యు నీశుని ననారతముల్ భజియింతు నా [రకే. ౧

చ. చిటిపొటిపూలు, గట్టుపయి, సిగ్గునుగొన్నటు, పచ్చగడ్డిలో
నిటునటుడాగి, పచ్చగను నెఱ్ఱగనీలముగాను విడ్డ—నీ—
చిటపటపడ్డ వానలకుఁ జక్కన లేచినవంచు నెంతు నా
దట; భగవానుడా! కడు ముదానరహింతును; సర్వరక్షకా! ౨

మ. జపమేలా? తపమేల? నీకొఱకునై సంసిద్ధుడన్ సత్కృతిన్;
వపువున్ మాలగఁ గ్రుచ్చి పెట్టెదన్; మనమున్ సంబంధించెదన్; జీ
[త్ర్యభూ;
త్రిపథేవాత్రము లేదు, రాత్రిపవలుం గస్తేబముల్ లేవు: నీ
కృపయే లక్ష్యము నీకు నా మనసు నీ నేరెంల గొట్టించెదన్. 3

ఉ. గింజపెట్టిల్లి, మొక్కయయి, కెంజిగురాకును దాల్చి, మొగ్గ
[నున్
సంజనువిచ్చి, పూవగుచు, చక్కని సౌరభమూను నవ్వు జే
నుంజని దాపునన్ నిలిచి, యూర్పుల నేర్పున దత్సువాసనన్
రంజిలు చెంచెదన్ — "పరిమళంబది యెప్పటి జన్మ సా
[ధనో"! 4

చ. అరసినవాఁడు లేఁడు నిను, అంతటిచూపుల నీవు నిల్చినన్;
దరిసినవాడు లేడు నిను, దాపుననుండియు నీవు పొల్చినన్;
ఎరిగినవాడు లేడు నిను నింగితమందల యెయందు నీవయున్;
ఇరులను గన్నమూతయిడి, యింతను జేతులఁ గప్పిపుత్తు
[వో? 5

ఉ. నల్లని కాఱుమేఘము ఘనమ్ముగ సోగతటిల్లతన్ గనుల్
ఝల్లనఁ బుచ్చినట్లు లోక చాటుగ వెల్గుచునుందువీవు నా
యుల్లమునుండి, యుందలి మహాప్రకృతిన్ వచియింప
[శక్యమే?
ఎల్లలసొమ్ముగా నెచటికేగడినో వెలుగట్టు తెల్పియున్? 6

చ. చిఱుతలఁ గొంత, యూరకయ చేతులఁ గొంతయు, కొంద
[ఱొంతయున్
గరిమను గంచుతాళములఁ, గట్టిగ తంబురతీగమోతలన్,
సరిగమపాదనీసలను, జస్వనమద్దెల ధిమ్ముధిమ్ములన్,
గరము భజింతు: రన్నిటను గంతమునీయది మూగయయ్యె
[నున్. ౭

చ. పలుకను నేను, పాడనిక, భావనచేయను గూడ, నమ్మ! నీ
నిలుకడ నీదు నీరవపు నిగ్గును జగ్గును, నాదు కన్నులన్
మెలకువ మూసికొంచును, నమేయముగాఁ గనుగొందు;
[నుల్లమం
దలము కొనంగఁ జేసికొని హాయిగఁ దన్మయదీప్తి నొప్పె
[దన్. ౮

ఉ. వేసగియందు వానబలె, వేగము చెప్పకవచ్చు కీర్తియు,
గ్లాస సెడన్ బయల్ పడెను నల్గయదృష్టము భంగి, నేను నీ
కోసము చూడనప్పుడొక గొప్పగఁ గన్బడుచుందు వో
[ప్రభూ;
మాసము వత్సరంబు తిథి మంచిముహూర్తము రావులెక్క
[కున్. ౯

పదోనవకము

శా. సందేహంబెటులేదు; నీవుగల వీ సర్వప్రపంచంబునన్,
సౌందర్యం బెటుచూడఁ గన్పడవ కచ్చో! ఛాయలం
[విచ్చు; నా

నందంబే యెటుపల్కు-విన్న, మాకి సత్యంబే ప్రకాశించె
[డిన్
డెందాలన్, ప్రభు! నీదు సత్కృపయు పాలించేని మా
[యాత్మలన్. ౧

శా. శ్రేయోదాయక! ముక్తసంగుడ! వచశ్శిల్పార్థ గంభీ
[రుడా!
న్యాయప్రాభవ! సాధుకర్మరతుడ! ధన్యస్వామి! ముక్తేయుడా!
ఆయుఃప్రోద్బలుడా! మహామహుడ! మోహాంధాయుడా!
[భవ్యుడా!
సాయంబిమ్మను దిన్నగా నడుపు క్లిష్టంబౌ సమస్యన్
[ననున్. ౨

ఉ. ఎల్లజనుల్ సమానులరు, ఎక్కువతక్కువ, లెత్రచిరవలే;
దల్లజటికంపు భూమిపుఱు కెక్కడనుండియొవచ్చి, పిమ్మటన్
జల్లనవిత్తనంబు క్రియ సాగి, ఫలించో ఫలించకో ప్రభూ!
కల్లుటతప్ప; దొక్కనినుఁ గోరిన జీవికె ముక్తి సిద్ధమౌ. 3

శా. ఆరోగ్యంబదియున్న నెంతపనినైనన్ జేతునం చొక్కడుం,
మారోగ్యమ్మొయున్న నెందటికొనిత్యో సాధికల్పింతునం
చౌరా! యొక్కడు, విద్దెయున్న నభమం దావాసముం
[జేయని
యీ "రాణే" మని పేజొకం, డిటులని పృథ్విన్ విచారిం
[త్రుగా!
నారంభంబులు కాదినూల నెనరయ్యా! నీ సేవకావో
[ప్రభూ! ౪

ఉ. పూనినవాఁడు తానువశముగా జెడి గంతులువైచువాఁడ
[యుగా
వీనులవడప్పుచప్పుడుల వించును నడ్డులువప్ప నీనటుల్,
వేనినువెంచి మైమఱచి నేర్చినయో నేరకో పల్కులాడినన్
జానుగ విశ్వతోముఖ నినాదమునే జతకట్టుకొందురా! ౫

మత్తకోకిల—

కన్నులిచ్చినయందుకో ప్రభు! కాంచమందును కన్నులన్,
నిన్నుజూడగ మిన్నువంకకు, నిన్నుజూడగ నేలకున్,
వెన్నువంకకు జూడమందును, వేదవంద్యుడ! చాలవోయ్
ఎన్నియుండిన నన్నికావలె; ఏల? వద్దివిరెంచునున్. ౬

ఉ. పానులు, పెద్దపు, ళ్లుదధి పాటులుపోటులు, నీటిముంపు, లు
ద్దామపుఁ బిడ్గు, లగ్గి, రుజ, ధామణిపైఁ జెలరేగి, ప్రాణి కన్
బ్రాముచునష్టపుచ్చెడిని, పాపపుదైవము! యేమిటన్న నీ
మోమున గోముచూపుచును మోదమునే వెలయింతు
[వందునున్. ౭

చ. విరివిగలట్టి యీజగతి విద్యనెరుంగక కొండొకండు, దా
నిరుకునబడ్డవాని బలె నెక్కసిప్రాబడినేర్పు పొత్తముల్
గురుతులు పెట్టుకొంచునొక గ్రుడ్డిగవాకొనువాఁడు; వాఁ
[డహో!
యెఱుగడుగా ప్రపంచమున నీవిప్పుడున్న యదార్థ
[మీశ్వరా! ౮

చ. ఎఱుకయటన్న నీకె తెలియుచేఁ, మఱపన్న నుసంచునందునన్
మఱచుచుటె, యంచు, నన్మఱచి మాటికిమాటికి నిన్ను [గొల్తునేఁ
బరమకృపాళుఁడా! మఱువఁబోడిదె నీవు? ననున్ [వరింపగా
జరుపుము; నీకటాక్షముల ఛాయ నొకింత గనంగవాడ నో [ప్రభూ! ౯

పదునొకండో నవకము॥

మ. ధనకూలంబు జగత్తు, తద్ధనముకై తంటాలు వేవేలు, వ
ద్దనువారుండరు; దానిచాలుననుసద్ధర్మంబు లేదొక్కరుం;
డనువారెల్లరు డబ్బుకోసమని కాదాముష్మికప్రాప్తికై
తను గష్టించుటలందు; తీసికొను వందల్ వేలు జీతంబుగా!
నిను నీచర్యను గుర్తుపట్టమినిబో? నీకెవ్వరిచ్చేరురా? ౧

ఉ. ఆది, యనాది, యంతము, ననంతము, నీవగుచుందు [సత్ప్రభూ!
కాదనలేను; నీవనినఁ గైదుగ మోపఁటతప్ప కార్యమొం
డేదియుఁ జేయనేరను, మహీస్థలినీకయి [illegible]దె మానవుల్
వేదురులై, ప్రచండముగ వీచెడువాయువు నేని నూగెదర్? ౨

ఉ. నీనియమంబు సడ్డగొని నేఁ జరియింతును నెల్లవేళలం,
దానియమంబు దప్పాట లొకప్పుడు నేరమిఁగాని; కాదు వే

తే; నవనీతమార్దవుఁడ! ప్రీతిమెయింగనుగొమ్ము నన్ను; నా
పై నెపముంచ; కార్యతమ! పావనమూర్తి! మహాప్రభూ
[ప్రభూ! 3

ఉ. ఎట్టెటుపుట్టు నట్టులె యెక్కడిదక్కడెయుండురాయి
[తాఁ ;
చెట్టునెటుంచి పెంచిన సనేమిర! తానణువంగ లేదు; వేఁ
గొట్టినఁ దిట్టినన్ బశువుకున్ మతివర్ధిలబోదదా కింతయున్;
అట్టులనన్ను జేయక యహో! నరజన్మ మొసంగి ప్రోచితో! ౪

చ. దినమణియెప్పుడల్లదియ, తేజమునిన్నను నేడు నొక్కటే
కనుటకుఁ గ్రొత్తఁదోఁచునదిగా! ఎటు? మేఘముచాటు
[నుండి వే
అనువునఁబుట్టి మాయమగు చచ్చెరువుం గొలిపించుచుం
[టఁగా!
చనుఁదెలియన్ మహాత్మ! యనె జన్మల, జావుల దేహ
[మాత్మనున్. ౫

ఉ. భూమిజడంబు; తానడకఁ బోవదు, పల్కదు, కుల్కదట్టిదా
నన్ మెడపట్టి గెంటినటు లాపక యూరక ద్రోసి నంద్రపుం
సీమలఁగట్టగా నిలిపి చెల్లరె! పొదువడంగఁ జేతు; న
న్నాన్మెయి నేలచేయ? "విసుమైనను మో"లనుకో తరింతు
[గా! ౬

ఉ. ఏహృది తెల్లవారు పరికేస్త్రైణితో నవతేజమూనునో,
దేహము వేడి బద్ధకముదీర్చుక వృత్తిని ధర్మమూనునో,
యూహయు వేదనిద్దుర సముద్యతమైనది కోకనిల్చునో,
ఆ హృది దేహమూహయు మహాత్ముల! నాకిడి ప్రోవు నిత్తె
[మున్. ౭

చ. గొనములు మంచిచెడ్డ యనుకో, సిరిగొప్పది కొద్దిపాటి దం
చనుకొని యెంచుకో, నమల కారయు; నేనుషం గానంబోను
[రా!
తనవిషమున్ విషంబనుచుం దాల్చుకనేమన త్రాచుబాము? నె
త్తిని మణియుండనిమ్ము! సుమదేవ! వినుంగొని యూట
[మొఱ్ఱి క్కెదర. ౮

చ. అనున్నత భాగహారమున నర్ఘముగా మఱి పాత్రమాత్రిగా
నొనరిచినట్ బ్రహ్మా ... నొప్పుచునుందువు నీవు తద్విఖం
డనమున; బ్రహ్మ... ముదికందని వాడవు లోకమాన్యుడా!
వినయమునన్ బ్రణామములు నేలొనరించెద నేలునో
[నమున్. ౯

రచన అప్పటప్పట 2-9-1932 నుండి 20-11-1932 వఱకు	}	 సర్వంసంపూర్ణము 	{	స్ఫురణ ప్రార్థన మందిరాదులు

ఠ ఠ్ ద్వా

(ఖ ని)

కవికొండల వేంకటరావు

అంశవివరణము	పద్యసంఖ్య
ఉద్బోధ	౧_౩
శపథము	౪
దేవుఁడు_మతము	౫_౯
అవతారవర్ణనము	౧౦_౨౧
నిర్గుణ_స్తవము	౨౨_౩౭
పురాణచాతురి	౩౮_౫౦
జిజ్ఞాస	౫౧_౬౧
సంప్రశ్నములు	౬౨_౬౭
నిర్వచనములు	౬౮_౮౩
ప్రకృతి	౮౪_౮౬
ధర్మపన్నాలు	౮౭_౯౨
నాలుగువర్ణాలు	౯౩_౯౬
వేషభాషలు	౯౭_౯౯
అనంతము	౧౦౦

శ్రీరస్తు

శ త్ర ధా

—:o:—

కవికొండల వేంకటరావు

ఉద్బోధ

శా. ఏరూపంబును నంధకారనిసినేన్ దృష్టించుకొందున్, [సతం
బేరూపంబును లోకమందుగలయన్నింటన్ బ్రదర్శింతు, నే
నేరూపంబును "అస్తి అస్తి" యని మాఱుంపింతు సోహం [శ్రుతిన్
ఆరూపంబునుగొల్తుఁ బిల్తు, హృదిసత్యజ్ఞానముద్దీప్తిగా! ౧

శా. చింతన్ సంతసమెవ్వనిన్ దలపగాఁజేకూఱు; విత్తంబులే
నంతన్ వింతగనెవ్వనిందలపగాఁ బ్రాప్తించుసద్యంబ; యు
న్నంతన్ జాగములెవ్వనిన్ దలపఁ జేయన్ బుద్ధి ప్రేరేచు; న
య్యంతస్థప్రభు, లోకరక్షకు,మహాయజ్ఞేశు,గీర్తించెదన్. ౨

చ. పరము, మహానుభావు, సురవంద్యు, ననిందితు, లోకనా [యకున్,
గురు, సదసద్వివేకపరు, గూఢపరాత్పరు, నిర్మలంపుటం
బరు, కమనీయగాత్రు, నసమానపవిత్రు, జగన్నుతున్, [నిరం
తరశుభశోభితున్, నిఖిలనాట్యవిశారదు, మ్రొక్కెదన్ [మొగిన్. ౩

క్షేత్ర ఫలం

శా. నా [illegible] తపో [illegible] మున్నది, [illegible] నెల్లప్పుడున్ [illegible]
దేవ [illegible] లేక, [illegible] లో [illegible] నేఁజెప్పటల్
[illegible] బ్రజ [illegible] న్యాయస్థానముల్ [illegible]
[illegible] లేదు; [illegible] నిస్పృహన్. ౪

దేవుఁడు—మతము

శా. దేవుం డొక్కఁడు, భావ మొక్కటి, పదే దేవుళ్ళు భావాల [నన్
దేవుళ్ళాటయె కాని, జ్ఞానమది సిద్ధింపంగఁ బో దేరికిన్;
శ్రీవక్షంబున నున్న వాఁడనుడు; కాశింబోల్చునాతండనుం,
డావర్ణంబును నీలమేఘమును, డీయుం దాఁ బాపుడీబూ దెగా! ౫

ఉ. ఒక్కఁడు నల్లచుక్కను, మఱొక్కఁడు తెల్లనిపంగనామ్ము,మిం
కొక్కరుఁ డడ్డుగీటుఁ, బరు డొక్కఁడు నిల్వుగ బెండకాయ, ని
ట్లొక్కని మోముపై నొకనిపన్నది లేదనిపింతు: రన్నిటన్
నక్కిన దేది? బమ్మ తొలినాఁడున వ్రాసిన వ్రాత యొక్క [టే. ౬

ఉ. నాలుగు వేదముల్ పలుకునాదము "సత్యమహింస"; [రెండునుం
జాలును పుణ్యమార్గమునకు; సత్యమనంగను నష్టమున్నదా;
శీలతనున్నదుంచుటలు సిద్ధమహింసయ; సత్యమాత్మగాఁ
గ్రాలు, నహింస దానిఁబరిరక్షణచేయు శరీరమైతగున్. ౭

ఉ. రక్తముగోసినంతయొక రంగు జగంబునజంతుకోటికిన్; ముక్తిగోరంగ దేవతలు ముప్పదికోటులు; వారివారి యు న్నక్తతబట్టి పూజనలు, ధ్యానన, లర్చన, లారగింపు, లా సక్తు లసంఖ్యయుండె; కన ముఖ్యత సౌహృదభావ మింత [యున్. ౮

చ. మనసుభజించుదయ్యములు, మార్గములయ్యవి యెంత వే [ఱయున్,
దనువునకాస్పదంబయినధారుణి యెల్లఱకున్ సమంబుసూ!
ఉనికినిబద్ధముల్ కనుమనముల్ వెనుపొందుకోలం కొకం [డె కా!
ఇనునని, యిర్విచందురుని సేర్పడఁగొల్చెడు నట్టిదయ్యి [నున్. ౯

అ వ తా ర వ ర్ణ న ము

చ. దశరథనందనా! సకలదానవభంజన! యోముకుంద! నీ వశరఃఖు! పావనా? లయగనాడన? నీదగువేణువేది? నే నశమటిచుంటి; గజైలవి? భాగ్యమునేఁడిటనీద శావతా రశమదమాది రూపములు రాగముతో జపియింతు! [నేలుకో! ౧౦

ఉ. సోమకుఁడన్నరక్కసుఁడు సూక్ష్మముగా నలనాల్గువేదముల్ భూమినిమాయమవాగాటుల గ్రుచ్చిలి, సంద్రమునొచ్చి, [నీళ్ళలో,

దా మునుకేసి పైనలలవండిగఁ ద్రోసుకమచ్చరింప, నీ
వో ముదిమీనమై యసురునొంచి జగంబును బ్రోచి నా
[డవే! ౧౧

శా. అంభోధిన్ దరిగోలమేరువుగ, సర్పాస్యంబు దాఁ ద్రాడుగా
భండంబేర్పడ దానవుల్ సురలు చేతన్ దిటవోఁ ద్రచ్చుచో
శుంభన్మూర్తిరహించి కూర్మగతిబల్లోద్యంబుగా నిల్చితో!
జంభారాతిసితామహాదులు గనన్ సాష్టాంగులై పొంగి
[పో! ౧౨

చ. ఎఱుగడు వెన్కనుండి తన కెగ్గునంచు, మఱొక్కరక్క
[సుం,
డెఱుగక నేలచాపబలె నీకొసబుచ్చుక చుట్టిచుండ, నీ
వారహి వరాహమూర్తివయి పొడ్చితిడొక్కలో నెందు
[నుండొవ
చ్చి; రుధిరమై మృతింగనియెఁ జెన్నటిదైత్యుడు తక్షణం
[బాహహో! ౧౩

శా. ఆర్భాటంబున నర్భకున్ బిలచి “తుచ్ఛా! చూపు మిందు
[న్నా, నీ
దుర్భాషన్ వినసోపఁ జూపుమిలనిందున్ స్తంభమం” దం
[చనన్
నిర్భీతిన్, “గలడెందు” నన్నశిశుసాన్నిధ్యంబునన్, గర్భ
[మున్
నిర్భేదించు తెఱంగు వెల్వడిరచింతే కోపశాంతాకృతుల్! ౧౪

ఉ. ఇంతననంతమై, కలిమియించుకవల్దని ముజ్జగంబులున్
బంతముమీఱజనక్గికొని, "బాపురే! వామనరూపమాయిదా
సంతతనారదాదిముని సన్నుతవైష్ణవమూర్తిగాని" యం
చెంతయు మెచ్చుకో జఱిపితే యొకనాటకమీవు మున్న
[హో! ౧౪

చ. ఇరువదియొక్కసార్లు ధరణీపతులందఱినిన్ జయించి నీ
కరమునదా పరాక్రమము క్షత్రియవంశజుడైన రామునన్
బరమునకున్, ప్రశస్తనకుఁ బంచితివెంతటి నిర్గుణుండవో!
పరశుధరుండ! పాపహర! వైరివిదారుడ! విప్రసూనుడా! ౧౫

ఉ. రాముడటన్న నొక్క! డభిరాముడు సీతకు, బ్రహ్మకుంబరం
ధాముడు, శంభుకున్ నిరతతారకనాముడు, మానికోటికిం
గాముడు, రావణాసురుకు ఖండనభీముడు, భక్తికల్పకున్
సోముడు, ముక్తినిల్పకు విశుద్ధమహత్తరహేముడున్న
[తిన్. ౧౬

మ. "యదువంశంబునఁబుట్టి మాధవునిగాధ్యానింప, రూపించు
[నీ
మృదుపాదద్వయుగజ్జెలందియలున న్మేల్కొల్పుచున్నాయి,
[యి
య్యెదకున్ జేర్పరనాదుచేతులన నెంతేప్రేమతో రాధప
య్యెదకున్ జేర్చిన నీవయోవిభవమగ్గింపంగఁ గవ్వించ
[దో? ౧౭

ఉ. చక్కనిచుక్కభార్య, తలిచన్నులువీడని ముద్దుబిడ్డ, పెం
పెక్కిన రాజ్యసంపదఁ ద్యజించి, తపోగరిమంబు సేత పే

రెక్కి, వసుంధరకు మతము నేర్పుచు బోధన చేసి, నీతినిన్
మిక్కిలి గొల్పినట్టి ఘను, సమేయుని. బుద్ధుని గొల్తు నిత్తె
[ముకా. ౯౧

ఉ. మోహాపై జనరాశి నాలినిచిమింక కూర్చుండఁగాఁ బెట్టి త్రో
ద్వోదక ముందబదారి దీయుచును సత్యోత్సాహియా కో
[మ్యాకై
మాండంగన్నులు జేనివృద్ధసితాంతల్ సుష్కించి, వెన్నాలనే
వేడీనాకని యేస్నువాసు; కలినన్నింపంగఁ జిత్రంబుగా! ౨౦

చ. పదియవతారముల్ నదినిఁబ్బి గాతింపబడినాసి, నిన్ను జ
క్కఁ దెలియ నింకనూబడియుఁ గావ్యగ పండలు వేలు వర్ణనం
బు దిరముగా రచించినను బూ ద్రకిరావు మహాచరిత్రుడా!
యెదియని యెంతపాక వివరింతుఁ బురాణములే
[నిరాశగా ! ౨౧

నిర్గుణస్తవనము

చ. వెలుగునకుఁ దివాకరుఁడు, వెన్నెలకుఁ శశిబింబమట్టు, నే
పలుకుల కానిమూలము భవత్పదపద్మములేశ! విందుమే!
జలములఁ జెట్లఁ జేమల, విశాలతనొప్పు బయళ్ల, గొందలో
యల, నెదలందు, నిండనిన నందెరుతింతువు సంతతంబు
[మన్. ౨౨

చ. కడు నిపుణుండు నీనిపుణకార్యము మునుపు మాను వెంత
[యుఁగా,
జడుఁడగువాడు నీజడిమ సన్నిధినొప్పెడు జాగరూకతన్,

వడిగల వాహినీప్రభవు, వాయువు, వగ్నిని, నొక్కచోట; నొ
క్కెడలను ముద్దరాలివలయున్నప్రబోధకటిబంధ పుర్యా
[రగ. ౧౩

శా. అగ్నిన్ జల్లనిపర్వతంబు పయికాశాంతాలయన్ గుప్పటుల్,
భగ్నంబౌటలు పెద్దపెద్ద కెరటాల్ వారాశినీరంబులన్,
లగ్నంబున్ వలపెట్టి సిద్ధపడఁ గార్యంబౌంటగాకుండు, టు
ద్విగ్నంబౌటలు ధీరచిత్తములునున్, విశ్వేశ! నీలీలలౌ ౧౪

మ. అధికారంబది పొందవానినయు నీయాధిక్యమున్ మించలే
దు; ధనంబుల్ మిగులంగనున్న నిను జేపోయున్ బ్రణా
[మంబు సే
యు, ధనాఢ్యుండొహహా! ప్రజ్ఞయెంత కనినన్ యుష్మద్వి
[కాసంబుమున్
దధమంబంచుఁ దలంచువేత్త, భగవంతా! నీయనంతంబు
[నగ. ౧౪

చ. బలవపుఁబుల్లనున్ బలకపైనిడి వ్రాతనుజూపుమాడ్కి ని
య్యిలఁగల మోహబంధముల నెంతయు మూఢులరాచి,
[నీవు నీ
తెలివిని సుబ్బదోవిబుధ! దివ్యగుణంబది నీవొ మావొ నం
జెఱిపెదు క్రొత్తగాఁ బలకచేసినమాడ్కి నగప్యమై
[చనగ. ౧౫

ఉ. ప్రేరణలేని కార్యమొకవేళ నొనర్చిరఁ గారణంబు లో
నారయనీవు తోఁతువు; నియంతవు! దానిని మొల్చుగడ్డి తా

ఘాయణి గాలినాడి, ప్రఫుల్లదాల్చి, వికాసముగొన్నజాడ స
చేరఁబంపఁబడ్డది, నశింపనిదన్న, నమూల్యభావహా. ౨౭

ఉ. భువికిన్ జల్లనిమందమారుతము లబ్ధుల్ వీచుఁ, జందుఁడింపు
[నుక్
రవియుఁ జుక్కలునుఁ మెఱుంగులును నానా కాంతిపుం
[జంబులన్
భువికే తాల్చెడుఁ, జెట్లు తీగలు పూనఁల్ పుష్పంబులన్
[రాల్చెడిన్
భువిపైనే, భువిపై నదేవ! భవమద్భ్యధల్ ప్రభల్ చేత
[లున్. ౨౮

ఉ. ఎండ యసహ్యమౌ ఋతువునెవ్విధిఁ జెట్లులు దాల్చి తే
[జిస్తు?
మెండగువాన నెవ్విధిని మేఘము నగ్గిపిడుంగు లుర్విపై!
గుండ్రని తెల్లచందురుని నట్టిని నల్లనిమచ్చ యెట్టులో స
చండత శానుశాసనము చాటుటకై యని యెంచకున్న
[చో? ౨౯

ఉ. నల్లని మొద్దు మేఘముకు నాదము పెట్టుచు, వానచల్లగా
జల్లుగ భూమిపైగురియు సత్యముతత్వ మొసంగి తద్దిగా!
వెల్లడి సేతుదాన నొక విశ్వమనోహర మాతటెల్లతన్!
దెల్లము సేతుదాన నొక తేజపువంపును నేడు రంగులన్! ౩౦

శా. ద్వైతాద్వైతవిభేదముల్ మనసులోఁ దర్కింపబోనేను, నా
చేతో మోదము నీదుమూర్తి జగచ్ఛిల్పంబునం దేకమై,

ప్రాతఃకాలము సూర్యరశ్మి కెమురై రంజిల్లు పద్మంబుపై
వాతాంకూరములాగి గంధవహుఁడై భాసిల్లు లాగొప్పె
[డిన్. ౩౧

చ. సకలచరాచరంబులకు జన్మము పెంపులు ముంపుసేయ యూ
శ! కలముతోడ వ్రాసిన, సహాతపతారముతో రహించినన్,
శకటముమీఁద వర్తకముసాగఁగఁజేసిన, నాగటిన్ ధరన్
బెకలిచి మొక్కపాతినను, విశ్వము నీవికదన్న! కొల్వ
[గన్! ౩౨

శా. నీకై యెవ్వఁడు కేలు మోడ్చునతఁడే కైయూతదాక్ష్యంబగున్,
నీకొండెవ్వఁడు వ్రాసి మ్రొక్కునతఁడే కొండాడువాఁడౌనునిన్,
నీకాళ్లెవ్వఁడుముట్టి మ్రొక్కునతఁడే కాలాంతకున్ దప్పె
[డిన్,
నీకుందాపటనిల్చి గొల్చునతఁడే కుందత్విత్తుం డెప్పుడున్. ౩౩

చ. విభవము శాశ్వతంబనను, ప్రేమలు శాశ్వతమంచునాడఁబోఁ,
నభముశుభంబు శాశ్వతములౌనన, నెయ్యవి శాశ్వతంబులిం
దుభువినిఁ జెప్పుమాయనిన, దుఃఖముసౌఖ్యము మానసం
[బుపై
ప్రభో! లిఖియుంచిచూపు ప్రతిపద్యము శాశ్వతమందు నే
[నొగిన్. ౩౪

ఉ. చందురునుండి వెన్నెలను, జ్వాలను వెన్నెడినుండి వేగ
[ముల్
గందుగనుండి చూపులను, గంజదళమ్ములనుండి మెత్తనన్

సుందర సుంశి జన్మస్థానము, శుభ్రమునున్కొనియుండి సత్యముకే
సందర్శించి పాపియువిసంఘగ నిన్నువ: గొలువుచున్న
[టిత్. ౩౫

చ. తెరువులు శౌఖ్యచారి ఫలపాలను లందఱికిఁ నిడగా భువిం
గరమువహించు వొప్పు నుదు కంఠముగేయుచు పావుకొం
[చు న
వ్యోఱుక సమస్తలోకమునకు నింపుగ బంచగ నున్న హిం
[చు, దే
వ! రుచివినీవుగా, పరమభావము నీవుగ, కంఠమిూవుగా! ౩౬

మ. మలయాద్రింగల మంచి గంధమది కొండక బట్టి తానా
[క్కచో
వెలయంబోదుగ; దిక్కులన్ బవనముల్ నీవన్ బిసా
[రించు; న
ట్టులె నీ వెక్కడనున్న నీదయలు ముల్లోకాలనుంబన్నా; మా
టలు వేయేటికి? నీవు లేనిదిలపై 'ఘం' లేదు 'ఘం'
[లేదురా! ౩౭

పు రా ణ చా తు రి

ఉ. రావణుజంపె రాముడని రాముల నెత్తుకపోవు టున్నరే?
భూవలయంబునం జెప్పుదు పున్నము నన్నము రెండునుండు
[బో;
పోవది; గుప్తులాడునది; పున్నమునెగ్గున దెల్ల వేళలన్;
దేవుగొనంబు పున్నమల దేవతలాతని మాగ్గనత్తముల్. ౩౮

చ. అమృతము దేవతల్ గొనిన యందము చందము దేమి ? [రక్కసుల్
తిమిరము భంగి జుట్టుకొని తిప్పలు పెట్టుచుఁ దిన్నదాని వా
తము గ నోనసృష్టి మన్నపుసుక్తత్వాప్యాభము లేమ నిద్య,కో
పము సుముసగాఁగ బట్టి యుంపామరవృత్తులు కూడముట్టి [నః. ౯

చ. విసమును మెక్కపాము.వొక వెఱ్ఱిగ నల్లనిమచ్చ కుత్తుకన్
బొసగిన బెద్ద సేసి తనమూర్ధమునం దమృతాంశుఁ దాల్చెఁ;వి
ష్ణుసొగసుచూడ మెల్లసుధ సూక్ష్మముగన్ సురకోటి [త్రావగా
నొసగుచు సొంతనల్లనొడలున్నది లేనిదికూడ నెంచడే! ౧౦

ఉ. వెన్నునితల్పమమ్మృతుని వేడుకమై మెడఁజుట్టువారొహా!
యన్నులమిన్న కిల్లడను సందురు నల్లనినాగుబాముటం!
చెన్నివిధాల భ్రాంతిగొనఁ జెల్లునొ యన్నివిధాలభ్రాంతి [నిన్
గన్నులుసూసికొంచుఁబలుకన్ భయమందరు లోకు [లజ్ఞులై ౧౧

ఉ. కల్పనచేసినార లలకంతునకుం బువ్వులుక్కు లింక నుం
గల్పనచేసినారలొక కాంతరతిన్ బ్రియురాలిగా, నింకనుం
గల్పనచేసినారలు శుకంబును నెక్కగ, నన్నిగూర్చియుం
గల్పనచేయరైరిగద కాయముకంతునకట్టిచూపఁబన్. ౧౨

ఉ. చందురుడాడు మేఘములచాటునె వెల్గెడుచుండెఁ, వింతగా
నందునఁగొన్నిచుక్కలొక యాగడబుద్ధిని రాలుఁ నేలపై,

పెందుననుండొ రొక్కపు డదేమనఁ గోఁచును గోఁక
[చుక్క; సం
క్రందను డొక్క నాదొకని కంటికిఁగన్పడ దెంతవానికిన్. ౮౩

ఉ. పిన్నతనానఁ బిన్న మఱి పెద్దతనంబునఁ బెద్ద; రెండునుం
గన్నులుగాననట్టినె, వికాసమనోవిభవుండ ! యీశ్వరా !
కన్నులు రెండునిచ్చి యలకన్నుల రెంటికి రెండుగంతలన్
మున్నుగ నేవమూసితివి, మూఢుల మెన్నగ నెన్నినాళ్ళ
[కుఁ. ౮౪

చ. దొరకవు, దొడ్డగఁ దొఱకితో శివునెక్కటిపట్యానన్,
[జగా
మొఱపటుమోహినీతరుణి మేనునఁజిక్కి తనీయమానసం
బు రహించిజాఱిగొంచు నొకమోసముసేసితి, వింకమాకు
[మా
కెఱుకకువత్తువా? నిజమిదీయనియనుకోఁగనిత్తువా? ౮౫

ఉ. సాధనమిద్దియన్న నలసాధనకుంబయు సాధనంబు నీ
బోధనచేత నబ్బెడిని; పున్నెపుగార్యమిదన్న దానినిన్
శోధనచేయునీగగిమచూపక్కలు మిన్నగఁగాసితోఁచి, రా
ధాధవ! కేశవా! యభవ! దైవయువా! విభవా! కృపా
[జవా! ౮౬

శా. దత్తాత్రేయుడనైన నీవ, కరినిఁ దాక్షిణ్యభావంబుతో
మిత్తిఁ బొందగ నీక కాచు హరివేసిన్ నీవ, యొత్తెత్తులో
నెత్తావందున నున్నవాడవా? మహోయిల్లాలినిన్ గ్రోవఁగ
'వత్తుఁ వత్తు' నటంచు జాగిడకప్రోవఁ నీవరచ్చకొవనిన్. ౮౭

శా. వేదాంతుల్ ఋషులాదినుండియును నిన్ వేదాలవాదాల, ["నో
రాధావల్లభ! మాధవా! యనుచు దీర్ఘాలాపసంబోధనన్
శోధింపన్ దొరకొంచు గోపికలు, రక్షోనాయకుల్ వైరులై
బాధంబెట్టుచు, నీదుమూర్తిగనినార్! పాటింతువె వ్వారి [నిన్! ౮౮

శా. శ్రీరంగేశయనంగనొక్కపుడు, విశ్వేశాయటంచన్, నే,
'ఢోరామప్రభూ' యనన్నొక్కపుడు, డాహాహా! శ్రీహరీ [యనన్ నేఁ,
ఢోరా! నెమ్మది కింపుగొల్పెదవు; నేనై చేయు సంబోధనన్
బ్రారంభంబది గద్గదస్వరమయుక్ భావింపుముద్దీథగా! ౮౯

శా. అన్నా! డెందము వెన్నకంటెకరగున్ హత్తించుకో మా [ధవా!
అన్నా! డెందము గోపికంటెకడు నగ్నంబై విరాజిల్లురా!
అన్నా! డెందము వేణుకంటెఁ బ్రతిశబ్దంబీను బాడించుకో!
కన్నుల్ గానవు, వీనులున్ వినవు, మూగంబోదు నీదా [కళన్! ౯౦

జిజ్ఞాస

ఉ. కోరినకోరికేమదికిఁ గోటివిఘంబులఁద్రోచుచుండు; నేఁ
జేరెడుదారి నెమ్మదికిఁ జేరికగా గనిపించి, దూరమా
దారుల నేనవేల; మదిఁదట్టినయూహయొకండు రెండుగా
మారుచుమూడునాల్గునయి మాటనులక్షగు మోక్షదా [యకా! ౯౧

శా. నీవుఃస్నానవనువారు, నిత్యమునునిన్ లేవంచు వాకొన్నవా
రేవేళోయొకవేళకున్ మనమునన్ దృష్టించుకొందుర్గదు [సూ!
ఈవిశ్వంబుననీవు ప్రజ్ఞయుదిగా నే రూపమున్జూతురో
యేవేళన్ గనుగొందురో యెవరికెందేన్ నారికే నెన్నహా. ౫౨

మ. భగవద్గీతలమూఁడుభాష్యములనున్ ద్వైతాదివాదంబులున్,
ఖగభాషన్ మృగభాషమున్ నరులనానాభాషలన్ నేర్చినన్
నిగమాతీత! జగత్స్వరూప; తవసాన్నిధ్యంబునన్ మేలుకో
నగునాదంబది నాదమౌను నదె నానార్థాలసున్ మూఁలు [మా. ౫౩

మ. ఇదిగోదావరి దీనినీరు మొదలింపేన్ దీని సంద్రంబుదా
యెదుదిక్ ఘోరము, పాటుపోటు, కరములల్, హాహారవంబ [న్లమా
ద్రిదరిన్ విచ్చుచునేలమోదుకొనుటల్, దృశ్యంబు! నిన్ జేరున
ప్పుదయాంభో! యశెలౌక్యజీవనముకున బోవుంగదా మా [ధురుల్. ౫౪

ఉ. కన్నులు లేవు నీకనినకంజసుమాప్పుడు కల్పజేసు నీ
కన్నులుగాగ దట్టుదురు, కంటికి నీకును గానరాని దే
మున్నది? దేవదేవ! నినునొక్కఁడుదా మొఱగింప లేమగా
యున్నరకోటియందు, రవియుందుమొమున నెల్లు వాను [గా! ౫౫

మ. ఇదినాదేహము, వీరలాలుమగ, లీయుంపటుంబిల్లలీ
పదిలంబైనది యిల్లువాకిలివి నాపశ్యాలుమంచాలు, కొం

ద్రిభిసస్వాంబధి, గోవృ స్వీయనామునఁ జేసెండుమాపండునన్
వదలంబోని మహాభిమానమున దేవా! నిన్ను గాంచంద్ర
[రే! ౭౬

మ. మనకన్నుల్ గనుచుండఁ గట్టిమటఁ గొంపల్ గూల్చ, కూ
[నల్ చనన్,
వనితల్ బాయగ, భర్తలుఁ దూలఁగ, సంపాదించి గోప్యాస
[నుం
బిన విత్తంబు హరించ, నింక నదిరా జీర్ణింపకుండఁగ
[భువిన్
దను గాపాడెను నంచు నెంచుట లసందర్భంబు గాదే!
[ప్రభూ! ౭౭

చ. అవిరళ విశ్వప్రపంచ, మొకయించున గిట్టిన వేటయుంమ
[సం
భవమగువారువిత్తమును, బంధము కూఁ మఱియుంతు లేదు,
[త్రెం
పవశేముగాదు, లేపనిన బాయను, మందారకటే! తవాంఘ్రి
[గాం
గ విమల తోయపుం బ్రగసు పాదములన్ నిని యొట్టు
[మాను టే. ౭౮

ఉ. పేరిమకొంచు దేహాతనవిశ్వముదాను సృజించుకొంచు నిఁ
వేరుగఁజూచుఁ, బెద్దిడిచి విశ్వమునున్ దిలకింపనిమ్ముత్ర, నీ

సారమె మానవుండు! మఱిజంటఁబాసని, తాను గన్న సం
సారమటంచు, నెల్లయొక చక్కని సాగరమట్లు నోచుఁ
[బో. ౫౯

చ. మనసునబుట్టు నయ్యతనుమార్గణముల్ గుఱిగుచ్చ బట్టెదో
యి! నను వెలార్పకంచు నొకయింతి యెటుల్ విరహాగ్ని
[వేగునో,
యనయము నట్లు భర్తలను నల్లఱిపెట్టుచు నిన్ను గుప్పస
ట్టినుపటుమాయమై తనువు నాకృతి లేనటులుంచు నీశ్వ
[రా! ౬౦

ఉ. పరిగురంగనున్ జెలమ యేక్రియ నూరుచు జల్లనీరమున్
దారినిబాటి సారికిను, 'దద్వతు' గా మమ మానసంబు సం
సారసుఖంబునన్ విఱిగి, శాంతి సెడన్, భవదీయమూర్తి
త్రైగహింగోల్పు ముక్తిపథి, ధైర్యముగూర్చెదుఁ జిత్తవృత్తి
[కిన్. ౬౧

సం ప్ర శ్న ము లు

మ. ఎదిముద్దీయచు నెద్ది కౌగిలిడ నందెన్ దేని సౌందర్యముక్
'అదిరా' యంచు నుతింపఁజెల్లు, నలయుల్లాస రోగభూయి
[ష్టమై
సదనంబందున మూల్గుచున్న నెటు తానహ్యాంబునన్ మం
[దు మా
కొదవన్ ద్రిమ్మరుభర్త? ప్రేమనుగదా! యూహింతుఁ
[దత్ప్రేమమున్. ౬౨

ప. "ప్రియుడ ! ప్రియుండ" యంచు నొక్క ప్రేయసి పిల్చుచు
[నుండ, నాకెయుం
"ప్రియ! ప్రియ" యంచుఁ బిల్చునతఁ: "కెయ్యది యూపిలు
[సందు దోచువా
రియెదల ?" నన్న ఆయెదలకే తెలియంగనునేల? నేనునుం
ప్రియుడను నీవునుం బ్రియుడవెల్లరును బ్రియురాండ్రుగా
[రాకో ? ౬౩

ఉ. కారణమేమి పుష్పము సకాలముకున్ విడి, గాలిలోన నా
యూరుపుతో సువాసనల నొక్కటగల్పుచు మక్కువౌట
[కున్ ?
కారణమేమి పక్షిమమకంఠముతోఁ దనకంఠమూదిఁ, సం
ధ్యారమణీయ రాగకలితంబగు వేళల దివ్యమాటకున్ ? ౬౪

ఉ. వీరుఁడు వీరస్వర్గమని వేరెము వెంచుక యుద్ధభూమిలోఁ
బోరుచుఁ గీర్తిగాంచ, నిలఁబూరి తనుం బెనుగాలిత్రిప్పగా
ధారుణినూడ్చుకొంచుఁగడుదైన్యపువృత్తిని నేర్చెఁదో ల్తనే!
ఆరయ నీకు రెండుసమమా? నృపకోటియు సేవకాళి
[యున్ ? ౬౫

చ. కిలకిల నవ్వువారలకుఁ గ్రించుదనంబదియుండ దందురా ?
మలమల మాడువారలకు మంచి మొకప్పుడు లేదటందురా?
కొలకునఁ దమ్మిమొగ్గరవి గోష్టివికాసముసూపి, చంద్రు వె
న్నెలలను మూసికొంటఁ గననేర్తుముగాఁ బ్రతిని త్తెమిఖ్యా
[లకా. ౬౬

మ. ఎటులో నాలుగురాళ్లు తెచ్చుకొని తానిల్లాండ్రలో జక్కఁగా
గిటిలో కాలముబుచ్చు నీ మనుజుఁ డాశాపాశ బద్ధుండునై
నిటలాక్షున్ జయయించు సర్వనయమున్నెంతయు నెత్తె మహో
త్కటతన్ నెగ్గెడి భారతానవిషయున్; తానేడి? తం
[శ్రీశరా । ౭౮

నిర్వచనములు

చ. పఱిగెడుఁ బొత్తముల్ పదులు వందలు వేలు ధరాతలంబు [నన్;
బఱిగిన యంత వాని గల భావము లన్నిమనంబు కెక్కునే!
తఱిమి కనంగ నెమ్మనము దానికి నిమ్మగు భావమేది యూ
ది, రహానిగొల్పి యుంపిడుకొ, తీవ్రతనాయొక పొత్తముల్
[గొనుక్. ౭౯

చ. బ్రతికిన కాలమన్నఁ బదిరాత్రులు తొంబదియేండ్లుగావు, ఈ
క్షితిపయిఁ దానుజేసిన సుచేష్టల లోకముగన్న మేలు కొ
ల్తు; తగదు లెక్కపెట్టుకొనఁ దాను సదాతనపొట్టకూటికై
కుతలము చుట్టివచ్చినన్ ధనముకూరిచినన్ దిశలావరించి
[నన్. ౭౬

చ. రతనములున్న సంద్ర మల రత్నములన్ విరజిమ్మ దొడ్డు [నన్,
రతనముకోసమై మనము రాక్షసులట్టుల మున్గితేలి యూ

ది తెగువన త్తగా నలయు; దృష్టికిఁ జిన్నగఁ గోఁచునట్టి దు
త్తే తెలుపునుస్సు గానిపడిఁ బోకిన నుండను నింపదెద్ది
[యున్. ౭౦

ఉ. విన్నది విన్నయట్టులుగ విశ్వసనీయ వినోదించునాతఁడుఁ గే.
కన్నది యున్నయట్టులుగ గద్దనఁ జేసిన గోరివాఁడు తే,
తున్నది యున్నయట్టులుగ నెంచును నెంచెడు వాఁడు తో
[…కం
డెన్నఁడు నెంచు సత్యముగ దృష్టినిగన్న ది నూపడిన్వ
[మున్. ౭౧

ఉ. కోరినకోరి కొక్కటివి కొంచెముకీఁకనఁ గొండలాగు తా
నారయు మానవుఁడు: మొదకయ్యది యయ్యదియెల్ల మిత్తి
[నిన్
జేరెడునంచెలుంగడుగ; సిద్ధపడున్ బ్రతిదానికోసమున్;
మేఱయొకండు నెట్టుకొని మేదిని మేటిగనుంట యొప్పు
[మున్. ౭౨

ఉ. శేలొకటిట్టుకుట్టునెడ తీవ్రపుబాధగదన్న చాల నే
పాలన పాలనన్ డిగదు; అంతకుమించును బాముకాటు,
[ప్రా
ణాలనుదీయు; పెద్దపులియంతకు మీఱునదొక్క చెంగునన్
గోలపమ్ముంబమున్ ; జగతిఁ గ్రూరతకున్ మితిలేదు మూడే
[[illegible] ౭౩

చ. బ్రదుకున కెన్ని యాదరవులఁ గనువారలొ వాని లెక్కసే
యఁదరమె? పంట్లుధాన్యములు కాయలుకూరలు ద్రవ్య
[తేష్లక్లో
ష్లు; దినదినదొక్కటున్న? యెవరుఁ సముద్యమముత్స్ర
[మున్ కిశే
బ్రదికెడువారు; వాయుకిసిబంధము నెట్టుక వచ్చువాడు తే
మదధిఁ తిమింగిలంబు తిమినూరక మ్రింగుచుఁ గ్రొవ్వ
[సూపదే! ౭౪

చ. వదలదు మోహపాశ, మెదఁబాయదు పుత్రకళత్రచింత తా
బ్రిదులదు కాంక్షపంచఁ బెనవేసుకపోయిన ముష్టిత్రాడు; చూ
పుదిగదు గద్దె క్రిందగల భూమికి; ఉన్నము పొంతబోదు బు
ద్ధి, దొరతనంబుకోసము వధింతురిహారింతురు తోఁటిమాన
[వుల్. ౭౫

ఉ. మంచిలభింపదాని నిలమానవుడే సమకూర్చుకొన్న వాఁ
డంచునుతింత్రు; చెడ్డయినయ్యది దేవునిచే ఘటిల్లె నం
చెంచివచింతురియ్యది మహీతలమందున నెల్లనాటిలో
మించెడు నైజభావము, భ్రమించు స్వభావమహత్త్వశంబు
[లుల్. ౭౬

ఉ. పిల్లలు వానచూచి, యొకవేడుకఁ జేతులుసాచి యాడుదుర్;
గొల్లలు వానకుఁ జడిసి గొంగళికప్పుకలోయడాగుదుర్;

ఫుల్లములౌ సరోజములు పొడ్చెడుసూర్యుని మెండవేడి
[మిన్;
మల్లెమొగాలఁగల్వలు గ్రమంబుగముగ్గునవర్కుఁడన్నచో.
[౭౭

ఉ. ఆవదిదూడకై కడు బ్రియంపడి వత్సల భావమూనుటల్
వావిరిబుట్టుబుద్ధి నిజలక్షణమాత్మకు నింపుసొంపు; కా
దావిధిసేడకై యుదయమందున ఛాందసురాలువోవుటల్;
లేవిటప్రేమభావములు లేవిటనైజపుటీను సంభ్రమాల్.
[౭౮

ఉ. బీదలుబీదలై యకట పీనుఁగుడ్డలుదాల్చియుండఁగన్
వీథినిబెద్దమిద్దెఁ దనవృద్ధిఁ గుబేరునిభాతినుండు వా
డాదరభావమూనవలె; నాత్మ నెఱుంగవలెన్; దుదిన్ దె
[వ్రుల్
మీఁదయితన్ననయ్యొలికి మెట్టునఁ జేరుచుమిత్రియంచు
[నన్. ౭౯

ఉ. చాకలి బట్టలుస్సురని శబ్దముసేయుచుబల్లమోదగా
నాకలిదీరునా? యతనికాకలిదీరగనన్నముంట యీ
లోకమునందు ముఖ్య, మవలోకన సేయగ వెట్టిలేదుగా!
చాకిరియేదియైనభువిసాగదురా తగుభుక్తిలేనిచో! ౮౦

ఉ. కోడలినత్తతిట్టు; మఱికోడలో? యత్తనురట్టుపెట్టు; నేం
దోడలుబంధులౌను మఱియోడలబంధులువచ్చు; దిప్పలన్

బాడగునేరు, లోక్కొడలఁబట్టణముల్ నశియించు నేళ్ళ ;నీ
ల్గోడికఁబాఱు నోక్కొడల; నొక్కటివేరముగారహాస్యముల్.
[౮౧

ఉ. ఎందఱురాజులున్నఁగనమేమఱి యందఱుబిక్షులన్ బఢన్?
ఎందఱుపుష్టిగున్నఁగనమేమఱి యందఱునీరసస్థులన్ ?
ఎందఱుకల్మినున్నఁగనమే మఱి యందఱు లేనివారలన్?
ఎందఱుబుద్ధిగున్నఁగనమేమఱియందఱువెఱ్ఱిలోకులన్? ౮౨

ఉ. పేదకుఁబేద యీశ్వరుడె; వెఱ్ఱికివెఱ్ఱియునీశ్వరుండె పో!
కాదనుచో జగంబెటుల కర్తరయై యవినీతిస ద్రయై
"నీదయనీద" యంచును గణించెడు నీశ్వరనామమొప్పు
[డున్?
లేదుమతంబు, లేవునిజరీతికనంబడుదివ్యరూపముల్. ౮౩

ప్రకృతి

ఉ. మండెడుసూర్యు డుత్సుకతమానుల,రానుబ సంజవేళలం
దుండుఁగదన్నసొంపుగఁ బయోనవమింతయు లేకపోయినన్;
మెండగునీటిమొండ వఢి మేకొని వెంటనె మాయమానుగా
యండజముల్ సరీసృపములావులు మేకలు సందడింపఁ
[గన్. ౮౪

చ. అడవిఁజరించు పెద్దపులికందపుఁజర్మము వెట్టినావు! దా
నిడవులులో సగంబయిన నేరదుగోవ్రుభమింపఁజేయగా;
పుడమినిగేకికిన్ మిగులపొందగు సింహము గూర్చినావు! దా
నిడవులులో సగంబయిన నేరదుగా చికపూడిపోనగా! ౮౫

ఉ. వానపయిన్ బడన్ మొలక పచ్చన లేచుచుఁ జల్లఁ జూపులన్
గోనకులచ్చిరైమె వెలయు; గోప్యముగాడె భవన్మహాస్తిక
జ్ఞానముగోచరించుటలు! సల్లలితంబులు పూవులాపయిన్
మానితముల్ ఫలంబు లసమానము సేవఁ దలంపఁ బిమ్మ
[టన్! ౮౯

ధర్మపన్నాలు

ఉ. కమ్మనిపాలుగాయగను కమ్మనిమీఁగడ దేరునట్లు, వా
క్యమ్ములు సెప్పువాని హృది కర్మముదప్పనిదైన, వానివా
క్యమ్ములునున్ సుబోధలగుఁ; గానియొకన్ గణుతింప
[రెవ్వరున్;
పొమ్మని బ్రువ్వనాడుదురు బుద్ధొకటున్న దె నీకటంచు
[నున్. ౯౭

చ. కవనము ధారగా వరుసగాఁ దనయంతనరావలెగాని
[యొక్కచో
టవిసుగుచేతగూరుచుని తాపుపయిన్ గలముంచి యూహకై
మిపులఁ జదల్ బయల్ నెమకి మేదరిబుట్టలనల్లునట్లుగాఁ
జపులకొఱన్ రచించుటలు సంతసయా? మదికిం బ్రశాం
[తియా? ౯౮

ఉ. బొమ్మలు వ్రాయుటన్న నొకపొల్తుకనో నగవానినో సదా
రమ్మని నిల్వఁబెట్టి యలలక్షణముల్ గని వానిబట్టి సం
చిమ్మెయి నమ్మెయిన్ జరుపుటే? మొదలోపలి కల్పనమ్ముఁ
[లన్
జిమ్ముచు రంగులన్ దెలియఁజేయఁ బ్రసిద్ధముగాని యుద్ధ
[రన్. ౮౯

శా. తేయాకాదుల ద్రావరాదు; మనయీ దేహాలకుం బాపు తేఁ
బ్రాయంబెంతయు మూఁదుగా; ముదిమినిన్ రాఁజేయు
[వేగంబుగాఁ
తేయాకాదులకంటె, నీరములనున్ దీయంబుగా ద్రావు,
[టెం
కాయంగొట్టుక త్రావు, నిమ్మరసమున్ బానంగనౌ మిత్రు
[డా! ౯౦

చ. మనసెటుపోవునో యటుల మళ్ళఁగనీయఁగరాదు; తిన్నగా
ననడుపఁ దీయనున్ వలయు; నూతనముల్ గనవచ్చు నిత్తె
[మెం
దును; ఎవిమంచివో యెయవిదోసములో తగచర్చచేసిముం
దునకును సాగుచుండవలె; దుర్ఘటమీనడ లోకయాత్రలో.

ఉ. నేరము సేయకన్న; యవినీతి వెలంగకుమన్న! నేరముకే
నూరకుమన్న! మిథ్యమును నోటను బెట్టకుమన్న ! నెవ్వరిన్
దూఱకుమన్న! కల్లుకయిమ్మను మాన్చుకుమన్న ! జారతన్
జోరతసంచరింపక యశోధనమార్జన సేయుమన్నయా! ౯౨

నాలుగువర్ణాలు

చ. ఉపనయంబు, పెండ్లిలిమహోత్సవ, మింకను గార్య,
[మన్నిటన్
వపుధపళాలుగొట్టుటకు బమ్మలు నేటిదినాల నంతె! వే
దపఠనమా? స్మృతుల్ చదివితద్దయునర్థముసక్కఁజెప్పటా?
టపటపవాగువార లెదుటంబడిపైసకుదొడ్డిమూకలై. ౯౩

ఉ. వాజికి జీనుసున్న, మఱిబాహువులెక్కఁడనమ్ముసున్న,సు
న్నాజినినిల్చిపోరుటలు, హాసమెసంగగఁ గోరమీసముల్
గాజుసులోచనాలును మొగాలనుబర్వఁగఁ దీసిపోరు మా
రాజులుభోజనాలఁ; బరరాష్ట్రమువారికిఁ బూతరేకుగా! ౯౪

ఉ, కోమటులన్నమున్నయది కోటికిపడ్గను నెత్తి గొప్పనున్
గోమునుజూఱగొంట, మనసూత్నయుగంబున నెన్నిసార్లు
[దా
నీమముగాదివాళను గణించెనొఁ గీర్తినటన్న వృత్తమే
పాముతయయ్యో; వర్తకవిచారముసున్నగదన్న శంకరా! ౯౫

ఉ. నేలనుదున్నువాడొకడు, నేలఫలంబును భుక్తపర్చుకొం
చీలుగువాడు వేఱొకడు; ఇద్దఱిమించి కరంబుగొంచునుం
బాలనసేయుటింకొకడు; బాపురె! నాలవజాతివారి యా
గోలకుమేలులేదిలను గొల్లను గుప్పెయుతన్న యేకటా! ౯౬

వేషభాషలు

శా. పెట్రోల్ బంకులుపోయి యీపయిని కాఫీబంకు లేవచ్చెబో!
నిట్రాటట్టులనీవు నిల్చబడియట్లా నింపాదిగానోటితో
"గ్రొట్రా"యన్ననుచాలు, గొంతుకలో కుచ్ కుచ్ గా గరమ్
[గా మొగ
మ్మట్రాకాంతిల ధారగాపడును సుమ్మా! లేవురాయోశ్ర
[మల్! ౯౭

ఉ. చంకలద్రైకలోసొగసు చంకదద్రైకద? వంకకొప్పులో
పొంకమువంకదాతలద? పూర్వపుఫాషను నేటిఫాష ని
ట్రింకనువచ్చు ఫాషను మహీస్థలివాదము చేసికొంచు ని
శ్శంక నెఱుంగ లేరకట సాధువిచిత్రపుసృష్టిభావముల్! ౯౮

ఉ. స్వేచ్ఛయటంచు గంతులిడువీరలెకాని, మనంబులోని స
ద్వేచ్ఛలు ముందుజంపునెడ స్వేచ్ఛయటన్నదితాన పుష్ప
[పుం
గుచ్ఛముపోల్కి చేవడుచు గొప్పసువాసనలన్ రహించు
[నం
చుచ్ఛమనస్కులై తెలియనోడుదు రేలొకొ నేడుమాన
[వుల్! ౯౯

అ నం త ము

చ. మరణము ప్రాణికంత; మలమార్గము కంతము కంచె, భూమికిన్
శరనిధియంత, మంబుధికి నాన్ నభ మంతము, సూడ నెందు నేన్
దొఱకును నంతుపొంతు; కవి తోఁచక వ్రాసెడు పద్యపంక్తికిన్
దొఱకదుగాక! కలమున్ బనికట్టుక యెవ్వఁడాపెడిన్? ౧౦౦

రచన అప్పటప్పట 22_2_1932 నుండి 20_5_1932 వఱకు	సర్వంసంపూర్ణము	స్ఫురణ ఐహికాముష్మిక మహాప్రపంచము

కందకుక్షి

(కవి)

కవికొండల వేంకటరావు

అనుబంధ కందార్థము

చిందము, మాకందము, గో
వింద. మ్మరవిందము, సువివేకానందం,
బందము, హృదయ స్పందము,
కందము, మకరంద, మాంధ్రకవిబందము, కను !

అతని తోడను కలిసి నిపను,
తెనుగుబాసను తీపి తెరలు వాని కేను,
కణుగు బెణుగు లేక కాలం దేశములుఁ జను,
కవిబందముకను,
అతనితోడను కలిసి నివను.

క॥ వే॥ం

8-2-1946

శ్రీరస్తు

కందకుక్షి

కవికొండల వేంకటరావు

క. తేరెక్కెడు వీరునకును
సారథిగావలయుఁగాని, క్షేత్రస్థలిఁ బదసం
చారము సేసెడువానికి
నేరువలయు? దారిచాలు, నిదిగో దేవా! ౧

క. "భారంబెవనిది? మాతకు
నీరంబులనిచ్చి, ఘటము నిర్మింపనిచో?"
"సారాసారవిచారా!
నీరదమునకేఁబడిన దె? నీకునునంతే!" ౨

క. "పారంబెఱుఁగునె ముత్తెము
ధీరుఁడు వలనెత్తి దులిపి తీయకయున్నన్?
కారణరహితోంకారా!"
"ఆరయుమా స్వాతిచినుకునకునాతపముక్." ౩

క. "నీరవసుఖ మెచ్చోటను?"
"వారిధి భంగాలు మఱలు పంథను శాంతా!"
"కోరిక లెచ్చోనుండవు?"
"మారుని దహియించు రుద్రమహికడ దాంతా!" ౪

క. దార, సుతాదుల మర్మము
దారమునకు సూదికిఁ గలధర్మముఁబోలున్;
జారించిన దూరించినఁ
గారుతనకు; పేకబిళ్ళగానమె తుదకున్ ? ౫

క. "నీరదివంకర దిరిగిన
నీరంబుద ? యిసుకద ? యలనేరము చెప్పుమా !"
"నీరము నీరధి గలియును ;
తీరంబులఁ గలియునిసుక ; తెలియుము గర్మన్." ౬

క. "ఘోరదరిద్రత యెవరిది ?"
"సారసబంధితములైన షట్పదములదౌ ;
సారసజాతా శ్రీ హరి
పేరురమున, ముక్తిగొన్న, నెసలవనికటా !" ౭

క. తారలు పొడిచే దెవ్వఁడు ?
తారలలోఁ జందమామ తగులుకొనిన వే
దారులుదీసే దెవ్వఁడు ?
ఆరహిసిన్ రేయిజఱపు నందమెవనిదో ? ౮

క. వీజిడి వ్యాఖ్యానంబుల
సూరిజనుని వాగమృతము చూఱగొనుటెటుల్ ?
ధారాధరపుంభారము
గోరాడెడు గొఱ్ఱెపోతుకున్ దెల్లంబే ? ౯

క. కీరము పలుకులు పలికిన
నేర్పె నెవ్వండోయనఁ గనెగడు ధరిత్రిన్ ;

నారీమణి మర్మములకు
గూరిమియే ప్రాపు; గురుని గోరండదురా! ౧౦

క. మొగులున మెఱుపురహించుచు,
సొగసుగ వర్షంబుసూపు; చూపుజగమునన్ :
తగుసుజ్ఞానంబట్టిద ;
పగలెంచు మనలోనివాని ; పగలెంచుఁ బరునిన్. ౧౧

క. "ఇది పగలిది రే" యనుకోఁ
జదలమొదలు సూర్యుభాతి, సరిగ "నకాలం
బిది, కాలంబిది," యను, తెలి
వెదియే నీయంగనుండదే? — కనుదానిన్. ౧౨

క. నరుభాషనరుడు తెలిపిన
నఱపులజంతువులు, పక్షులారజములచే,
మెఱపులమేఘంబులు, ప్రభు
నెఱిగించెను; నెఱుగనిదెది? యెఱుగుఁజనంబుల్. ౧౩

క. కొలిచిన విగ్రహమయ్యెడుఁ
గొలవనిచో శిలయయగును ; గొప్పమనమిషన్
గలిగెడుఁ గొండొకదానికి,
పలుకదు రా రాయి, తినదు పళ్ళ ఫలంబుల్. ౧౪

క. మనుజుడు గడు ననుకొనునెద
దనకుంగలబుద్ధిచేతఁ దాదొరననుచున్ ;
దనబుద్ధిని బహుబుద్ధినిఁ
జనదుర భేదింపఁ, బహువ్రుసత్తాపసియో. ౧౫

క. నరునట్లె పశువు మెసవును,
నరుబలె నిలుచుండి పొలమునకును నదియుఁ
వెఱగునఁజూచును నాగన;
మఱయుదు బశువిశునన్న యపవిడ సబతో? ౧౬

క. మబువేసినంత ప్రొద్దును
ప్రభలేదను పోల్కిఁగాదె, ప్రాపంచసుఖా
నుభవమునను బడి, యజ్ఞత
నభవుఁడు లేడనుట వాని యజ్ఞమఱచుటల్. ౧౭

క. దబదబవానలు గురిసిన
నభమునకొక చుక్కఁపోదు; నాదము సస్య
ప్రభవము సర్వము భూమికె;
శుభకృతు లమ్మాడ్కిఁ బ్రమోగిక్షోణిఫలించున్. ౧౮

క. బురదను బెరిగిన పంకజ
మరయగనఖిలాంశుడయిన యనుఁగనితోఁ జు
ట్టఱికము వడసిన దనుచో
బురదపయికిఁ జిమ్మ కాదు; పొరిసురభిళమై! ౧౯

క. కవనంపు నవరసమ్ములఁ
గువకువమను పత్షిహాతఁ గోరికలున్నె?
అవిరళమనోహారముగు
చు, వెలయు; దివ్యమగు సృష్టిచోద్యం; బంతే. ౨౦

క. తల్లోని నాల్కఁపలుకులు
ముల్లోకములకగుపనుల ముందెంతలురా ?

మొల్లోతునీళ్ళఁ దడిమిన
జల్లపడదు, పరిగెపడదు, జలధిచోఁ జ యెటులో ? ౨౧

క. కల్లమ్మనంగఁడుండును,
చల్లమ్మగ, వీథివీథిఁ జరియించుచు, మేల్
చల్లోయని యఱవపలయు :
వెల్లడి సేయుమురఁ తఱచివిజ్ఞానంబున్ ౨౨

క. ఉల్లంబు బత్తి నెగడదు
పుల్లని పులిహోరలుతిని పూవులు చుట్టన్,
ఒళ్ళదినల్లఁబుట్టిన
అల్లోనేరేడు పళ్ళ యాహారమునా ? ౨౩

క. నల్లికి నెత్తురు సత్తువ
యుల్లికి వాసనలుసత్తు, వూరూరెగిరే
పుల్లాకుకు సుడి గాడుపు
లిళ్ళ వెనుక సత్తువిచ్చు, నెవరెంత్రుహరీ ? ౨౪

క. పిల్లలు బడిలోఁ జదువుచు
నల్లఱిసేయుటలులాంటి దరయుచు సృష్టిన్
ఉల్లంబుంచియుఁ దప్పులు
కొల్లలుగా జేయుచుంట ; కుఱ్ఱవృగాకోయ్. ౨౫

క. నీళ్ళనుబుట్టిన యగ్గికి
నీళ్ళచలువగుణము లేదు, నీళ్ళకుఁబైఁబై
వెళ్ళెడుగాలికిఁ జల్లన ;
మళ్ళిఁగనఁగ నగ్గిగాలి మైత్రిఁ జెలఁగెదున్ ! ౨౬

క. కాలో చేయో వంగిన
నాలోచించెనవు దేవు, నందాకను నీ
వే లోకము లోకము నీ
దేలాగన్న మచ్చునెగిరెదవునరా! ౨౭

క. "హాలాహల మెటఁబుట్టెనో?
"పాలాసముద్రంబులోనఁ బర్వేందుముఖీ!"
"ఆలీల యేమి మేలిటె?"
"ఫాలక్షునకయ్యెనంట పాయసముగ నే! ౨౮

క. నేలది పచ్చికమోసిడి,
గోలను దిననిచ్చి, తాను గోరదు పాలన్,
నీళులు మబ్బులఁ బడసెడు ;
ఏలలి నెవరికెవ రుపకరింతురొ కనుడీ! ౨౯

క. కుక్షింభరత్వమునఁ జను
మక్షికముకు నశుచివస్తుమార్గమె దొఱకున్;
అక్షీణమధువుగాని మధు
మక్షిక మితరులకు దాచ, మన్నించు బుధుల్. ౩౦

క. చేయెత్తు శిరముకును నై
హాయసమందంగఁబోదు ; అందఱమొకమే
తాయెత్తు కట్టుకొన నీ
యాయువు సాధింపఁబోన; రందఱమొకటే. ౩౧

క. కోయఁగ గాయలు చేవడు,

ప్రాయమురా, మనసిచ్చును,
న్యాయార్జిత విత్తము మది హాయి నమర్చున్. 3౨

క. లోయల వానలు గురియుచుఁ
కాయకసరు, పచ్చగడ్డి కనబడునంతన్,
మేయగఁ బశువులు మూగియుఁ
గోయిలలటుఁ గొలిచి చన్నకూరుములిడునే? 33

క. ఏ యిండ్లచుట్టు చూచిన
వాయసములె కాని, యవ్వి పాడునె చక్కఁగా?
వాయసములు దవుదలుమగఁ
బోయిన పికములను వినగఁబోలుచు కుజ్జా. 3౪

క. మాయడ్డ మేమి లేదని
చేయడ్డము దీసికొంచుఁ జెరువున నోప్పి
పేయసి నిలువున నిలబడ,
ఛాయడ్డమటన్న నల్లసామి యెవరురా? 3౫

క. కోయిల కూసినదంటే
కూయించనదింక నొక్కకోయిలచేతన్;
మాయింపదు తనతో ధ్వని;
సాయంతనమందు విన్నశర్వరిగడచున్. 3౬

క. పేగదిమఱువని వారికి
రాగంబులు, తీఱి యేమ్చు రాగంబులురా!
పేగది మఱచినవారికి
ఛాగములును యోగములును సన్యాసమురా! 3౭

క. సాగరునకు తీరము బో
లేగతి నెన్నెన్ని నదుల కేలికయైనన్ ;
మేఘమునకు దీయము బో
మూగుచు నది సాగరునకు మొఱసినదచినన్. ౩౮

క. కాగిననీళ్ళను జన్ని
శ్లేగతి పోసినను గలసి యొసగును నీళ్ళై ;
సాగదటు పాలతోడుత,
నాగవలయుఁ జల్లకాఁచినంతను పుల్లా ! ౩౯

క. ఈగను దోమను జతయెటు?
మూగియురిసికొంచు రోగమూలములగుచున్
భాగస్థులు కల్గినగాఁ
గాంగద ! దుష్టుల ప్రవర్తనము జతయంతే ! ౪౦

క. జ్ఞానం బెవనికి లేదో
యానరుహృది నంధకారమతివికృతమ్మై,
తో నరుదెంచెడు వానిన్
గానడు, సరిఁగాననీడు, కలుషవిదూరా ? ౪౧

క. వీనులకు విందుగూయుచు
కోనముఖరితంబు సేయు కోకిలకొఱకై
మ్రాని కొనల నెమకు నపుడు
కానఁబడెడు కాకములను గనరఁ బికమెకీ ? ౪౨

క. జ్ఞానికి నజ్ఞానికినిఁ
స్థానంబుల భేదమరయఁ జాలరు జనముల్,

మానితపునుముల నాడగ
జ్ఞాని వెలయుచుండు; బహుమజనుడనిపించున్. ౮౩

క. వానలు పడ్డపై భువి సు
జ్ఞానుల యవతగణముచున్; సస్యములకునై
ప్రాణులనవి పోషించిన
మానసముల వీరు తెలివి మాటలఁ బ్రోతుర్. ౮౪

క. ప్రేమను బుట్టుచు జగములు
ప్రేమను లయమందుచున్న వెరవు దెలియుమా ?
క్షేమంకరుడగు నీవ్వాను
నేమాయోపాయమైన ప్రేమప్రభయే! ౮౫

క. కొండెక్కు వాడొకొక యెడ
ముండులపొదలూత గొనెడు పోలిక దేవా!
చండతరములయినను నీ
దండనములుఁ దలనుదాల్తుఁ దలగనువాలగన్. ౮౬

క. తొండముగల జంతువు దాఁ
జెండిమెసవుఁ దూండ్లుపూలు చెరువునఁ బడుచున్;
తొండముగల గణపతి యో
దండకుఁ దెమ్మంచుఁ గల్వదండలు దాల్చున్. ౮౭

క. సౌందర్య మెంచుగాంచిన
నందందునెకంచె కాయునట్టుల, నీతుల్
డెందంబుగాయుచుండును;
దుందుడుకుపుణుక గులాబిఁ దొట్టిన దేముల్ ? ౮౮

క. అందంబుకొఱకు స్త్రీ
నిం, దమిగూడు నెడ నింటి నియమము వసమే?
ఎందే నెఱుగుము సృష్టిం
గ్రొందామరఁ జేరు తేటి గూటి నిలుచునే? ౪౯

క. కందమునఁ దప్పుతడముట
సందెట జవరాలికొంచు సవరించుమిషన్
అందెలలోఁ జేయుంచుట,
సందుచూచి చేయిపైకి సాగించుటలున్. ౫౦

క. విత్తము హరించుచోరున్
గత్తరసేయంగవలయు, ఖండింపవలెన్;
చిత్తము హరించు దేవున
కత్తనువతగానిదెయని యర్పింపవలెన్. ౫౧

క. పిచ్చెత్తిన నరునుడువుల
పచ్చిబూతులాడువాని పలుకులలోనన్
అచ్చులు హల్లులు వినబడు;
అచ్చపుభావములు కొదువ యంతే సభలో. ౫౨

క. తిత్తిరిపోతము తనకా
లెత్తుచు నాకసము నిలుపనెంచు వితముగా,
బత్తుడు గుడి గట్టించుచుఁ
గ్రొత్తగ విగ్రహముపెట్టి ఘోషింపఁబరున్. ౫౩

క. పప్పున్నద యుప్పున్నద
ఇప్పొద్దునఁ గూరగలద యేమే? యనుచున్;

ధప్పళమును వడియమ్ములు
తప్పక వేయించువాడు తగుగేస్తుండన్. ౫౪

క. పెట్టేమి పెట్టఁగోకిల
పిట్టకొమను జేరి పాడు వేడుకమీరన్?
తుట్టతుద నొగరు చిగురెగ!
ఎట్టెట్టిమిడ్డసుకవి యొసగించు నుడిన్. ౫౫

క. నిప్పులవి యొప్పియుండిన
నుప్పతిలదు దీపకాంతి; యొకచిటివత్తిన్
జప్పున నంటింపగనే
ఎప్పుడవెలుగే! తెలియుడిల దృఢమతివారిన్. ౫౬

క. పిట్టుపరివీధి నెగురన్
జెట్టుపలను విప్పియార్చుఁ, జెట్టుపయునిదాఁ
బట్టూని నిలుచునప్పుడు
గట్టిఫలముఁ గొఱుకు, కర్మ కౌశలమంతే! ౫౭

క. బత్తాయికాయ నొలుచుచు
బత్తిని దేవునకు బెట్టఁ బడయగవచ్చున్
అత్తొనలఁ గొన్నితొనలను;
అత్తెగువను నొలవకున్న నర్చకుఁడిడునే? ౫౮

క. ముచ్చెమటలోడ్చు నంతట
వచ్చిన నొకకొత్తకాసు వచ్చును; రాదే
పచ్చిపులుసులో మిర్చికి,
పచ్చిచేపకున్న కొదవ పాటట్టిదిరా? ౫౯

క. నిత్యానందంబెవనిది?
సత్యాన్వేషణపరునిది; స్వార్థమునంగన్
బ్రత్యేకతయను నెఱుగడు;
అత్యంతంబతని దృష్టి యఖిలమునిండున్. ౬౦

క. సరసత సౌందర్యప్రభ
గరితకుఁ గోకంచుద్రిప్పి కట్టరురాబో.
దరయమె గరగలఁ గోకలు ?
మెఱసి మెలగవలయు మాననీయపు మనికిన్. ౬౧

క. చెఱుకునకుఁ దీపి వేఱుగ
దొఱకదురా, చివరదవ్వ దొఱకదురా మా
ధుర్యరహితి నమల దొఱకునుర !
అరయుమి జీవనము తీపియవనిపైనెరా ! ౬౨

క. సరసత చక్కఁదనమున్
తరుణత్వము మధురకంఠనాదము సతికిన్
వరు నాకర్షింపను నుప
కరణాల్, నిలువవవి, ప్రేమొకడకు నిలబెట్టున్. ౬౩

క. బురదన్ నీటన్ బుట్టియు
సరసిజదళమంటనీదు జలమునసటినిన్,
నరుడా ! యవ్విధమున నే
ధరసుఖములఁ గష్టములను దగులూనకుమా ! ౬౪

క. ఎఱుగుదె నీభార్యనుమును ?
ఎఱుగుదె నీబిడ్డలమును ? ఎఱుగకయున్నన్

పెరిమ ఋషుదు వారి మొసల ;
ఎఱిగిన భగవంతు నుఱిగి ప్రేమింపనయో ! ౬౫

క. తరుణావయోవిభవము గాఁ
దరుణీమణియందు మనసు దగిలించినటుల్
పరిపాక కర్మమునఁ గన
మఱిగెదురా దేవు చింత, మానవురనరా ! ౬౬

క. పులికిం గ్రౌర్యము మిక్కిలి,
చలి క్రౌర్యము దానిమించు; జలిచే వణికే
యలనాయకు గవయని చెలి
పొలయలుకనుజెలగు క్రౌర్యము పులికె చలియా. ౬౭

క. తలచిన రాముని దలపుము,
కొలచిన సీతాసమేతుఁ గొలువుము మనసా !
పిలచిన కృష్ణుని బిలువుము
నిలిచిన యాదవకిశోరునీడ నిలువుమా ! ౬౮

క. తెలవారునంత చూడగ
వలయునురా సూర్యదేవు బాలకిరణముల్.
అలకిరణద్యోతులఁగన
తెలవారెను, మనమొగాలు తేటంబడెడిన్. ౬౯

క. వెల యెఱుగని వానికి శిల,
వెల యెఱిగిన వానికి మణివిధము గదోయీ !
తలపోత కొనని వాడును
తలపోతం గొనిన వాడు ధరణీశుఁడురా ! ౭౦

క. రావికి వేపంగలిపిన
రావిరవళి వేము సేతరాదయినను గా
జీవకళను విను రావిన్ ;
గోవిదు సద్గోష్ఠిచేరి కొలువుమునన్రా ! ౨౧

క. గాధకుఁ గారణము సుగను,
బాధకుఁ గారణమునడిగి బాపుము పలువన్ ,
బోధకుఁ గారణము సుగను,
ఆధికిఁ గారణమునడిగి యుపగింపు నెలన్ . ౨౨

క. ఏపగిది విడుచు బువ్వులు,
ఏపగిదిన్ బొందుచు జుక్క, లేపగిదిని ర
త్నోపలములు ధగధగమను,
ఆపగిదిన్ దివ్యచక్షువమరనగు నెవన్. ౨౩

క. సాధువుని సదావృత్తి క
నాధమవోవృత్తికిని గణనయునిచేరే ?
మేధావి గాకపోయిన,
మాధవుడే ధవుడటంచు మతినమ్మనిచో? ౨౪

క. నాసాపుటముల వాయువు
దీసివిడుచునపుడు దేని దెలియఁగ వలయున్ ?
రోసమున బుస్సుమనెను స
రీసృపముగాదు నిజశరీరమును సఖా! ౨౫

క. భోజనము నిదుర రెండును
తేజమునకు వలయు; హాని నేమర రెవరున్.

ప్రాఁజదువు చదువఁడొక్కఁడు,
యోజనముఁ జేయఁడొకఁడు యుక్తపథంబుఁ ౭౬

క. త్రాచుకు బాల్పోయుచు మన
లోచనముల ముందునుంచి లోకువసేయఁ
వేచక మానునె? యెప్పుడొ
వేచిపడగ నెత్తి కాటువేయు, విషమిడున్. ౭౭

క. చేదన్నది వేమునకా?
వాదన్నది దుష్టురాలి వర్తనమునకా?
స్వాదువుతిని చేదు తెలిసి
వాదించెడు మనకుగాని, పత్నికిగానీ! ౭౮

క. కూపమున బడిన వారిని
గాపాడన్ త్రాడువలయుఁగడ వలయునురా!
పాపమున బడినవారికొ
నీపాదము వెంటవెంటనే యుండుహరీ! ౭౯

క. రాదురదయ, లేదురదయ;
చేదురదలుపోవ నిన్నుఁ జెందుమురదయన్;
ఈదరినిం బాపుడవై
యాదరికిన్ బోదువేని యమభటులుఖిలా! ౮౦

క. కవటాకు తమ్మలమ్మను
జవరాలందిచ్చునంత చాలదు; తానుం
గవగాఁ గూర్చుని, సేవిం
పవలయు వరుఁగూడి మెచ్చి భాషించుచునుఁ. ౮౧

క. మఱిచెట్టుకూడదిగునెడ,
బరువగుకొమ్మలను నిలిపి, పడనీయదిలన్:
కరమున్ మగవాండ్రందుల
కొఱకని గడ్డంబు పెంచుకొందురు కొమ్మా! ౨౨

క. వినువీథిఁ బక్షి యెగిరిన
గుణము నినాదించి బోయకొట్టు స్థిరంబై.
చనబోదు పక్షితోడుత,
అనయమ్మటిదాత్మతత్త్వ మచలంబగుటన్. ౨౩

క. కులకాంత యెపుడు మగనిన్
వెలసెడునందంబుఁగూర్చి వినిపించవలెన్,
తలచుట్ట బెండ్లివిందులు,
తలచున్ శోభనవుఁ జీర, తలచున్ గాస్ట్రిణ. ౨౪

క. దీపంబు గాంతినిచ్చిన,
దీపములో నలుపెనదుమ; తెలివిజగమ్ముక్తె
యేపగిది నుపకరించిన
లోపలమన తెలివిలేమి రూఢియొసగ్రా! ౨౫

క. దేవునకు హృదయముండిన
దేవుని హృదయంబు రోదనదించుట లెచటో?
భావింప దీనులందున,
పావనజనకోటిమధ్య, పసిపిల్లయొకఁడా! ౨౬

క. కోపము వోయినవానికి
తాపంబావెనుకబోవు; తాపముతో సం

తాపముపోవును; లేదిక
పాపంబన; కోపతాపభావా లఘుముల్. ౮౭

క. పుట్టుకపట్టియుఁ బేరుం
బట్టియుఁ దాబమ్మయయ్యుఁ బరదారను వే
మిట్టిపడి బలిమిచేతన్
బట్టుటచేఁగాదె సెడియెఁ బౌలస్త్యుఁడుమున్. ౮౮

క. దున్నిన రైతుకు మన్ననె
మొన్నటిదాకానుమిగిలె; పూజ్యమదియు నేఁ
డన్నా! రైతేడ్చెడు, పడిఁ
గన్నీటికిఁ బొలముమన్ను కడలిఁ గలియగనే. ౮౯

క. చింతాకులు లగువారికి
సంతోషముగూర్చు మంచిసంగీతమనన్,
జింతాకులలోఁ గోయిల
పంతానన్ గూయునేడు, పరికింపుసఖా! ౯౦

క. శ్రీరంగ! రంగ! రంగా!
నారంగఫలమ్ము నీకు నైవేద్యము; నో
రూరంగ వలుచుకొనితిను;
గోరెంతును! నీదునోరు గొప్పను నెంతున్. ౯౧

క. "నీరూపమెంత? యద్దము
నారసికొనిమురియు" మన్న, నకట! తనియఁబో,
"నేరూపమైనఁ జూపున
దేరా? యయ్యద్ద" మంచు నెక్కిరిపింతున్. ౯౨

క. నీరధిని బోవునాతఁడు
తారనొకటిఁగుఱిగ గొనుచు దఱిలెడునట్లు, సం
సారమున జరుగు నాతం
డారసి కొనుచుండవలయు నాముష్మికమున్. ౯౩

క. పాఱునియెడ, పంచమునెడ
వీరునియెడ, భీరునియెడ_వినవేమి? మహో
దారునియెడ, దారుణునెడ,
నారయ, పరమాత్ముఁడుండు వ్యాప్తిమెఱయుచున్. ౯౪

క. ఊరెవరు గట్టినారలు?
పేరెవ్వరు పెట్టినారు? పెదబాబయ్యా!
నీరెవ్వరిచ్చువారలు?
కూరాకెవఁడిచ్చుఁ గూడుగుడ్డ యెవఁడిడున్? ౯౫

క. చేరాని పనులు చేయకు,
పోరిమివంకకును బుద్ధిపోనీయకుమీ!
ఓరిమి యెయ్యెడ వదలకు,
నారాయణపదకమలము నమ్మినిలువుమీ! ౯౬

క. శ్రీరామమయసునామం
బారామమయంబుసేయ నలరి శుకంబుల్
దారిఁగను సొంతఱెక్కల;
కారాకులకో? పెనుసుడి గాడ్పులె జరుగున్. ౯౭

క. నూరేండ్లాయుర్దాయము,
మేరువు బంగారమిచ్చి; మేనునకును దో

ప్పారం బీయని మచ్చగు
నారాయణునమ్మిగ యుడి నడతయుడనిచో. ౯౮

క. సూర్యునకు రెండుపూటల
నార్యులు మ్రొక్కేటివారు, అఘనాశనులో?
భార్యకుమ్రొక్కుచు – 'కాఫీ
కుర్యాత్' అనువారు; పొద్దుగొడవేలేదే! ౯౯

క. శ్రీరాముని సద్ధర్మము
ఆ రాధాధవుని కర్మణానుసరణ మెం
దారయ, దరుణోపాయాల్
భారతవర్షంబునందు భ్రాతృవరేణ్యా! ౧౦౦

రచన అప్పటప్పట 5–9–1932 నుండి 9–11–1932 వఱకు	}	★ సర్వాంసంపూర్ణము ★	{	స్ఫురణ సర్వసామాన్య ప్రవృత్తి

ద్విపదలాక్ష

(కవి)

కవికొండల వేంకటరావు

గమనిక

"హరివినోదము" "మన్మైక దైవసంప్రార్థనము" "శతఘా" "కందకుక్షి" లోని పద్యములున్ను, ఈ గ్రంథము నందలి ద్విపదలు 114 వఱకున్ను, 1933–1937 మధ్య "కల్యాణి" "చంద్రిక" "దేశసేవ" "దేవాలయప్రతిభ" "ప్రాథమికవిద్య" "ప్రజా మిత్ర" పత్రిక లందు తొలి ప్రకటనము గాంచి యున్నవి.

"నిరంతర ప్రార్థన పద్య" మన్నది ఆంధ్ర పత్రికలో 3–1–1925 తేదీని తొలి ప్రకటన మందియున్నది.

క॥ వేం॥

శ్రీరస్తు

ద్విపదలాక్ష

కవికొండల వేంకటరావు

అత్యుత్తముం డెవ్వండవని పైఁ జెపుడ!
సత్యంబుదప్పని జనుఁడుదలపోయ. ౧

స్నేహితుం డెవ్వండో చింతించి చెపుడ!
యూహించుకొని సాయ మొనరించు నతఁడు. ౨

ధనముగలందుకు దానంబు సేత
మొనసి మబ్బుగురిసి మొక్క పెంచుటలు. ౩

అధికారమున్నది యపుడెకమ్మనిది
దధివోలె నిలవున్నఁ దగులు, బుల్లంగ ౪

మంచివానికిఁ జూడ మహి యెల్లమంచె;
ఉంచినయద్దంబ యొదవించురంగు. ౫

చిన్నప్పుడే యూహ చిగురొత్తునదియొ
యన్నప్పుడదె రెచ్చు; అదివిత్తదియ. ౬

కన్నీళ్ళనాఁటని కట్టెడిచింత
చన్నీళ్ళఁబోవునాఁ సమయుఁగాలాన ౭

అది లేదు, ఇది లేదటంచు వగలేల,
మొదలెవ్వఁ డెదిగించె మోకఁగాలిసవి? ౮

పెద్దపులి కేశిషు విడివడెదిన్న ?
వద్దురాఖడింప వద్దుహంతకుని! ౯

మాణిక్యములు గని మఱుగుననాళ్ళ
మాణిక్యములుగావు మట్టిలోరాళ్ళు. ౧౦

రాతగెంతనికప్ప రహినాతగెంతు
ఊతదానికిఁ గ్రొత్తయొవ వెన్నిస్థాని? ౧౧

సూనృతంబులు చెవి శూలాలయైన
మానకుఁ జెప్పంగ మంచినోసమ్మి. ౧౨

అలగులాబికిఁ జెప్పనగురంగు వేఱె
కలదె? గులాబియే; గరుసమట్లుండు. ౧౩

నీతిగుమ్మముమెట్లు నీతియమెట్లు
బాధింపవుర తిరస్కరిచయంబున్న. ౧౪

పేదకుగుడిసె కుబేరుకుమేడ
మేదినిపైగాని, మింటమేఘాలె! ౧౫

తెల్లాఱునంతనే యెల్లాగుననను,
పుల్లాబ్జమునుజూచి బోధించుకోర! ౧౬

చుక్కలు లక్షలు, సూర్యుఁడొక్కండు
అక్కడా భేదంబు? అరయు రేఁబవలు ౧౭

కొండపై గుహ సాలిగూండ్లతోనుంటు;
గొండచీపురువచ్చి కోటసేటూడ్చు. ౧౮

కోయిలకేమిచ్చి కూయించగలవు?
కోయన్న అదియింకఁ గూయుగాకన్న! ౧౯

విధిలోఁ బడ్డాక విన్నదెవ్వారు?
విధివారేకారు, విశ్వంబువారు. ౨౦

ఆరంభమున కెవ్వ డగువాడొ వాఁడె
పారంబు చేర్చురా; పడవముంచేడ? ౨౧

దివ్యమా నీకృతి దీపించునేని
నవ్వయుం డగపించు; నగపడపెవుం. ౨౨

శుచికాక దేవుని శోధించుటరయఁ
బచిఁ జక్కెరిడకయ పాయసంగొసుట. ౨౩

తనలోనివానిని దగ ముందెఱింగి
మనలోని వాడంచు మహిఁజాటవలయు. ౨౪

చీకటిఁదడుమ వృశ్చికము గుట్టెను;
ప్రాకటంబుగ నేర్చి పలుకరా దేవు. ౨౫

వేదాలు, సూత్రాలు పేపురాణాలు
ఆదరి నాదంబు నాలింప నణగు ౨౬

ఒక్కొక్క మనిషిది ఒక్కొక్కతీరు;
ఒక్క దేవుని చేతనున్నారు మళ్లి. ౨౭

ప్రజ్ఞ నీకెంతైన పరిమేయము కంటె
తజ్ఞుండవవబోవు, తగదురా పొగరు. ౨౮

సూదుని తొలియెత్తు జూతుముగుప్రింక,
ఆరహి నారంభ మంతంబు నొకటె. ౨౯

లోని చీకటివిచ్చి లోకంబు చూడు;
పైని చీకటివిచ్చి పరమాత్మ జూడు. ౩౦

కేశంబుదీసిన కేశంబు గాంటి
దాశకు నంతంబు అగ్గి ముట్టింపె. ౩౧

చీకాకు పడుసెడఁ జెడునుగార్యంబు;
కాకి రెక్కలుచిక్కగా నెగురునదె? ౩౨

దాహమన్నా వాని దగ తీర్పకుండ
ఆహారమిచ్చిన నంగుడే దిగదు. ౩౩

మధ్యవచ్చిన మబుల్ మనదగవెపుడు;
సద్యోద్భవంబు లాచారాలు నంతె. ౩౪

పూసకుఁ జిల్లున్న పొదలదా పేను?
కాశిలో కల్లుమ్త్ర కదలదా గంగ? ౩౫

ఇవల గొళ్ళెంబుండ యెఱుగండు మూర్ఖు
డివలనే యేకుస్తు ఎవరు 'లోప'లను. ౩౬

నీదు చెడ్డతలపు నిష్ఠురత్వంబు
నీదులోపలబుట్టి నినుభువినేచు. ౩౭

దయకు సమానంబు ధరణి నొండేది?
స్వాయముగహృదిఁజొచ్చి సవరించుఁజేత. ౩౮

అంధత్వమన్నది యక్షినేకాని
బంధించు పాశలవాటు మానసము. ౩౯

మాటను మంతిని మర్యాదవచ్చు;
ఆటను పాటను ఆహ్లాద మెచ్చు ౪౦

బిడ్డలతల్లికి భిడియమెందుకిక ?
దిడ్డికంతవదలి తిరుగుగుమ్మాన. ౪౧

పిడుగుపడు టెవరు పిలచిచెప్పెరు ?
పడకుండ నది తప్పవలయునే కాని. ౪౨

కూళ్ళకువేళకుఁ గూడున్నఁజాలు,
రాలకు పోయికూడ రాజంగవలదు. ౪౩

సందుగొందులలోన చాకలిఖండ్లు,
సందడిబల్లలు సరసీరుహాల. ౪౪

వర్షంబుఁగురిసినవాడ నీకేమి ?
కర్షకుండందుండి కడకుదున్నుటయె. ౪౫

ఈరుపన్నిపోడవె! ఏమితీయుటకయి?
సారైన పాపిడా? చాలును ఈళ్లు. ౪౬

గంర్డకత్తెర యత్త గడుసుకోడలికి,
గుంర్డాయి యడ్డెట్ట గునపానఁబొడుచు. ౪౭

మహారాజునగ్గఱ మంచిమంత్రియున
అహిరాజుముందఱ నాడించుబుట్ట. ౪౮

వేగుచుక్కకు గాంతి పెల్లెంత నేర్పు?
సాగెమదాని వెకిలాడుసేరే. ౪౯

విందువిభులగాదు, పెట్టింక్షజపుగు,
మందులమ్మువాడు మాటిపీఁకఁ దిరుగు. ౫౦

ఎవరు పతివ్రత? ఇలఘనుఁ గూడి
కవిరితాంబూలంబు కరణినున్నాదె. ౫౧

సుందరి లోపాలు చూడ్కులఁ గనము;
చందురులోనల్ల చంద్రికనున్నె? ౫౨

వీథిని గూర్చున్న వెలదులఁ జూడ
పోదురు నత్తల పోల్కిలోపలను. ౫౩

కులకాంత నీతోడఁ గూడియున్నపుడు
పలుకకు పరకాంత ప్రశ్నను గూర్చి. ౫౪

ఆలిని మగడెంత యాదరించేడొ,
శీలతయాపెలోఁ జెలగునాపాటి. ౫౫

అత్తలు పుట్టిలు అలకగాని
తొత్తెక్కడకుబోవు? లొక్కనెత్తెక్క. ౫౬

ఆడది అంటేను అందముగాంత్రి;
ఆడది బోగంది 'అవిత్తె' ఆడింత్రి. ౫౭

పెదబాబు దగ్గఱ బేరమాడకుర
వదలరా పెండ్లాము వద్ద భిడియమ్ము. ౫౮

అందెల మోఁతకు నాధార మేమి?
అందెలా? సుందరా? యందంపుమోత? ౫౯

ఉయ్యాల యూపులో నూగేది తనువు;
సయ్యాట చూపులో సాగేది మనువు. ౬౦

హాయియన్నది యేది? యుపకార మొకని
కేయెడఁ జేయక యెందు మేల్గనుటె! ౬౧

సాధన సంపత్తి సంసారమునకే?
బోధపర్చుకొ యాత్మమోక్షంబు కొఱకు. ౬౨

దాచేది యెవరికి? దాచేదియేది?
యేచక్కఁగాలిలా గెసగింపుమనికి ౬౩

కురిసెడు వానదాఁ గురియుచునుండ
వరదనాపగ లేవు, వాననుజూడు. ౬౪

చెవులఁ బోగులుచుట్టి చెవులె యూపేర ?
చెవులతోఁ దలయెల్ల సిగను నూగింతువు. ౬౫

తీయనినీరంబు దివినుండి పడినఁ
జేయరుచక్కెర, క్షితిఁ జేతురుప్పు. ౬౬

కంచెకు నున్నని గడలుంటవటర?
మంచిముళ్ళుంటవి, మార్గమెఱుంగు. ౬౭

మెట్టెంత యెత్తుంటె మేదిని కంత
వట్టుండు బల్లంబుఁ పడగనెక్కుకుని ౬౮

వెఱ్ఱివాడంటేను వెఱ్ఱి యెవ్వరిది?
వెఱ్ఱి లోకానిది; విశదమ్మైనదెగ? ౬౯

తెలిసిన మనసుకు తెలవాఱుటన్న
పలపల వేగుటా? పనిగాని! యన్న! ౭౦

భారంబుమోయంగ దూరంబుపోవ
నీరసుండెన్నండు నేరడుజగతి. ౭౧

ధీరతగలవాని దిద్దంగవచ్చు,
ఛేరిని ద్రోగించి వెడనాపునట్లు. ౭౨

కాలగర్భములోతు కనువాడెవండు!
గాలంబులే దదే గాలంబు మనకు. ౭౩

వీలులే దిప్పుడు వెళ్లిపొమ్మనుట
జోలిగలట్టిణ్ణి శూరుణ్ణిగాదు. ౭౪

లేదురా గణ్యత, లేదురా గొప్ప
మేదినికగు చేత మించకయున్న. ౭౫

భాగ్య,మారోగ్యంబు, పరికింప మంచి
యోగ్యత, ఋషుమ్మాటనొదవును బదవి. ౭౬

పద్యంబు గద్యంబు పాటయో గదర
విద్యయంటే మఱివేమకంటేను. ౭౭

మహిమానికము విల్వ, మఱిమొల్వకమరు
వహియించు సత్కాంతి పల్లటిల్లకయె. ౭౮

సాలుపూలము లేని సంగతులన్ని
కాలానవిడిపడు; కడకెల్ల తెలియు. ౭౯

ప్రేమాని కేమిటి? వేమాఱు చూపు!
నీమాని కేమిటి? నిత్తెంబుదాపు. ౮౦

గాలివానైనాను కదలేది మబ్బె;
నీలనీలనభము నిశ్చలమెపుడు. ౮౧

చిటిపొటికలతలఁజెడనీకు మనసు,
కుటిలాలక చెదరు గోమది వేఱు. ౮౨

పాముపైఁ బవళించు పద్మనాభునకు
పాముపడగె గొడ్గుపట్టెనట్టుండు. ౮౩

వినువీధిఁజుక్కలు వినుచు సద్గోష్ఠి
వినుమంచు రాత్రి తావేగ శబ్దమఱు. ౮౪

ఏనునీవనుకొంటె ఏర్పాటుజగతి,
ఏనొక్కరుడనంటె యేకంబుజగతి. ౮౫

సంసారయాత్ర నిస్సారపుయాత్ర,
కంసారి కంటికిఁ గనబడదందు. ౮౬

గరగకు కరుకు గావింత్రుపూజ;
అరిగిపోకయ్యవి యట్లెయుంటాయ? ౮౭

చల్లనిగాలైతే జడశరీరముకే;
చల్లని చేయైతే శాంతించు నెడద. ౨౮

మనసులో పుట్టాక మఱిపోదు శంక,
పనసబంకట్టుల పట్టుకసాగు. ౨౯

నందిరాజైతేను నరులు మ్రొక్కెరు!
పందిరాయగునేని పరికింపబోరు. ౩౦

కొబ్బరికాయకై కూల్తురా చెట్టు?
నిబ్బరంబుగ నెక్కి నేర్పున తీయు. ౩౧

ఇంట్లతో మేదానికైనాను వలయు
తుంట్లకిందను నెత్తు; దొరకుంటవలద? ౩౨

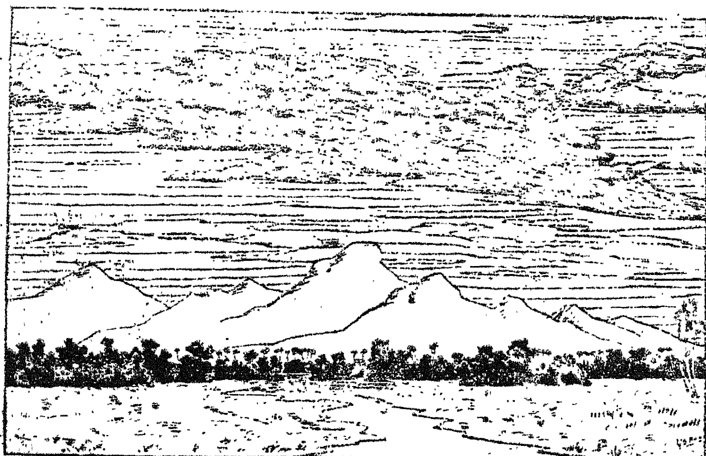
తనువిచ్చి మనువిచ్చి తగు ధనమిచ్చి
'మనుసుఖంగా' అన్న మన లేఖాకంబు. ౩౩

కార్యాలయందు నక్కఱను వచ్చేది
మర్యాద యొక్కటే! మనిషి కార్యాలు. ౩౪

'పోలిటిక్సు'లలోని పురుషార్థమేమి?
ఏలాగో ఉద్యోగమేదో కొట్టాలి. ౩౫

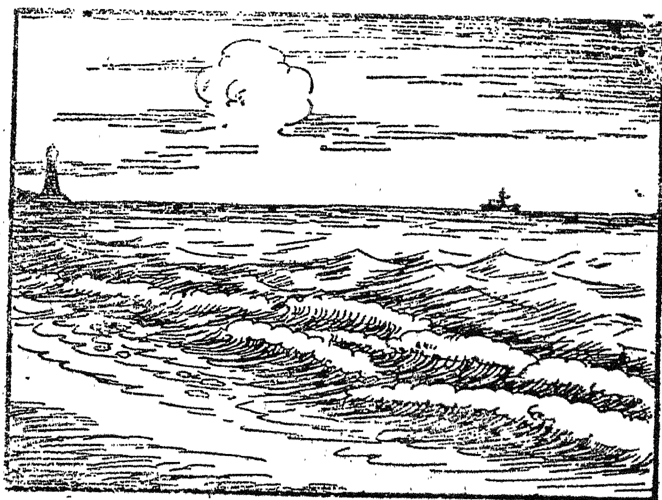
సంగీతమేమిరా? సాహిత్యమేమి?
వంగతోటను నీటివం గనుకోర. ౩౬

ఏదుపంది ముంతు తెనదని గుచ్చు?
ఏదుపందివి గాక యితరులం గుచ్చు. ౩౭

" శరదంభోధరమాలికా నికర సంసర్గంబునన్ "

"హరివినోదము" పుట 10

"నీరవసుఖమెచ్చోటను ?"

"కందకుక్షి" పుట 89

ఆవలి లంకనే యందంబుచూస్తూ
కావలివలి యొద్దు కాచుట యెట్లు? ౯౮

వీధికి గుమ్మాలు వేయుపెట్టుకుని
వీధితల్పులు మూయ విశదమెవ్వారు? ౯౯

మదిరాక్షి కోపాన మన్నొంక చూడ
అదియె లత్తుకయయి యమరింది ద్విపద. ౧౦౦

కళ్ళంలో గింజలు గాదికిరాగ
ఇల్లాలి పెత్తన మెలుక పెత్తనము ౧౦౧

పళ్ళుగానిచెట్టు పల్లంబునుంట
అల్లటిచిల్లటి నతివ తిర్గుటలు. ౧౦౨

సూరమ్మ పేరమ్మ సుబ్బమ్మ ముగురు
కారాలమిర్యాల గల్లంతువడిరి. ౧౦౩

సభలోనివారంత సన్యాసులైన
ఇభరాజు గమనను ఎంతులిలాకొకశె ౧౧౪

పేలాలు ప్రేలుటే వేళకేనాగు;
మూళకు బేరిలుడు కొసకంట సాగు. ౧౦౫

రాగంబు దీస్తేను రంజనం వలయు
నగాడిదట్టులో ఎలుగెత్త కపుడు. ౧౦౬

పోగొట్టు కొనకురా పొద్దూరగ కేపు
ఆగదురా యది ఆగునన్నాను. ౧౦౬

పోల్చిన వానికి పోలికొంపించు:
మెచ్చిన వానికి మెఱచె ప్రతిమెప్పు. ౧౦౭

చాలన్న వద్దన్న సంసారబాధ
తూలంకషంబుగ గుడిపించిపోవు. ౧౦౮

కనకున్న వినకున్న గాలిముక్కంట
చనకున్నె ప్రాణంబు జరిగింపకున్నె? ౧౧౦

సాధించువానికి సాగేదిమాటె
బోధించువానికి బోదవేటి మాటె. ౧౧౧

చెఱుకున దీయంబు చేదువేమునకు
విఱిచిన, కఱచిన వెడలి పోవన్న. ౧౧౨

పాలను దొరకట్లు వడిఁ గాచనీళ్ళఁ
దేలునా? పాలలోఁ దిరుగువామీలు? ౧౧౩

వర్షపు జినుకులు వడిమిన్ను గురియ
హర్షంబు నొందురా యవనిపై మొక్క. ౧౧౪

ద్విపద సహస్రి పాత్రేజో విరాజి
నిపుణుండునడిపింప నృత్య మాడింప. ౧౧౫

ఇవియెల్ల లెస్స రచించె నెవ్వండు?
కవి; కవికొండ్ల వెంకటరావు సుండు! ౧౧౬

"జై హింద్"

రచన అప్పటప్పట
26–9–32
నుండి
9–11–32
వఱకు

★
సర్వంసంపూర్ణము
★

స్ఫురణ
బహుళాంధ్రోక్తి
115–116 రచన:
7–2–1946

శ్రీ

"కొండకొలంకు – వికసితోత్పల"

"కవి"

"కవికొండల వేంకటరావు"

నూతన ప్రణాళిక

1948_1950

ననుసరించి నూటపదహార్లకు తక్కువ కాకుండ

విరాళము లొసంగి గుర్తుకెక్కిన

—: పాతకోద్దీపకులు :—

రాజమహేంద్రవర కేంద్రప్రభ

*(7) శ్రీ రామచంద్ర శివనారాయణగారు

*(8) శ్రీ జిల్లా సుబ్బారావుగారు

క॥ వేం

30_11_1949

* 1 నుండి 6 వరకు పాతకోద్దీపకులు *

"పెనుమంచిలి జైన దేవుడు"

[మున్నగు పది కథలు]

అన్నపొత్తముతో చేర్కొనబడి యున్నారు.

“ కొండకొలంకు_విజ్ఞానపీఠము ”

1948_1950

ప్రణాళిక ననుసరించి

సామాన్యపాఠకావళి గుర్తింపు నియమములు

శ్రీ “ అభినవాంధ్ర సారస్వతమాల ” చే సుప్రకాశితము లగుచున్న గ్రంథముల నొక వరుసగా నెల నెలకు వేసిన అచ్చువను. ముందిచ్చికొనువారు ఈ క్రిందివిధముగ గుర్తింపబడుదురు.

పాఠక ... ...

మొట్టున కిట్టుంపు ... ...

... ... సామాన్య పుస్తకాలు – ముద్రాపణం

అవే యితరులకు – రూపాయి

గుర్తింపు	చెల్లించవలసిన మొత్తం
శాశ్వత పాఠకులు	రు 4
పాఠక ప్రసన్నులు	8
పాఠక ప్రపూర్ణులు	16

వివరములకు:

శ్రీ కవికొండల వేంకటరావు, బి.ఎ., బి.ఎల్.

రాజమండ్రి.

శ్రీ

"కొండకొలను – వికసితోత్పల"

"కవి"

"కవికొండల వేంకటరావు"

రచన ప్రచురణ ప్రణాళిక

1948 – 1950

ననుసరించి

వెలతోను అచ్చుతోను నిమిత్తము లేకుండ కేవలం కవియొక్క కృషిని నమ్మి విరాళములొసంగువారు. ఈ క్రింది విధముగ గుర్తు కెక్కగలరు.

పాఠకోత్సుకులు	రు	30
పాఠకసముత్కంఠులు		60
పాఠకోద్దీపకులు		120
పాఠకప్రతిష్ఠాపకులు		1116 పైని

పరా :– ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు, సొమ్ము బట్వాడాలు, చెక్కులు మున్నగునవి కవిపేరనే జరుపనగును.

ప్రకాశకసంస్థ
"అభినవాంధ్రకార్యస్థానము"
స్థాపితము 1924

1948 – 1950

వినూతన ప్రణాళిక ప్రకార ముద్రింపబడ్డ తొలిగ్రంథము.

"పెనుమంచిలి జైన దేవుడు"

[మున్నగు కథానికలు]

[వచనము]

వెల రు. 1-4-0

* రెండవ గ్రంథము

"హరి వినోదము"

[మున్నగు జైన స్తోత్రములు]

[ఛందోబద్ధములు]

వెల రు. 1-8-0

* మూడవ గ్రంథము

త్వరలో రానున్నది

"ఇనుపకోట"

[నవల]

సరా: సొమ్ము మూడవ గ్రంథము వెలువడకముందే చెల్లించునెడ మూడుగ్రంథముల మొత్తం వెల రు. 4/- నాలుగు రూపాయలు మాత్రమే.

[తపాలా ఖర్చు వేరు]

ఏతత్కవికృతములలోక కొన్ని ఇంకను నచ్చిన పుస్తక రూపము దాల్చవలసినవి :-

1. "విలాసినీ వైనతేయము"
మున్నగు మహాగీతికలు.

2 "నామంచిపాట"
మున్నగు గీతికలు.

3. "త్రేతాయుగాంతము"
మున్నగు నాటకములు.

4. "ప్రకృతి కుందనము"
మున్నగు ఖండకావ్యములు.

5. "గ్యాంగ్‌మాన్ సూరయ్య"
మున్నగు కథలు.

6. "పయోష్ణి సరోవరము"
పరిబంధము.

7. "రాధిక – రాజిగాడు"
మున్నగు పద్యకావ్యములు.

8. "తెరవెనుకబొమ్మ"
మున్నగు ఏకాంకికలు.

9. "అనిమేషాదులు"

10. "ఖుషీవంద" మున్నగునవి.

ఏతత్కవి కృతములు

1948 కి పూర్వమచ్చుపడినవి.

1915 "వివిధకుసుమహారావళి" చిన్నపొత్తము.

1916 డిటో ప్రథమగుచ్ఛము - మొదటికూర్పు.

1924 "భావమురళి" "జనపదములు" "[illegible]"

"మాతృదేశ సంకీర్తనము" "కలరుతము"

1925 "ప్రకృతిచందనము" "ఆత్మవ్యక్తి"

1926 "నెలబాలుడు : వేణువు : శేషస్మృతి"

1928 వివిధకుసుమావళి - ప్రథమగుచ్ఛము, రెండవకూర్పు.

1929 "ఆగడపలు" "చదువులదుత్త" "చిట్టికత" "పొట్టికత"

1930 వివిధకుసుమావళి - ప్రథమగుచ్ఛము, 3 వ కూర్పు.

1930 త్రయి [సృష్టిశాకుంతలము; పునరాగమనము; కవితాన్వేషణము]

1930 కోనేరు.

1930 "జంటలు" (i, ii, iii, iv, v.)

1941 "సుమనోహ్లాదిని" మొదటి భాగము [కలిపురుషుడు మున్నగు పది కథలు గలది.]

సరా :- పై వాని ప్రతులేమియు నిప్పుడమ్మకమునకు లేవు.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
18	23	శ్రీహరి	శ్రీహరీ!
22	7	లలునా ॰	లలనా
29	10	గగురం	గగురుం
30	13	కోటాను	కోటాన
34	8	బుధముక్	బుధమున్
41	4	నాక్కొక్కటి	నాక్కొకటి
62	5	భంవం	డంభం
63	8	ప్రశ స్త	ప్రశస్తు
63	13	పోముడు	సోముడు
63	19	నాదు	నిదు
64	15	కాని	కాది
69	13	క్లిడను	క్రీడను
83	2	నెవ్వారిక్	యెవ్వారిన్
88	4	కను	కను
94	6	పాలా	పాల
94	18	మొకమే	మొకటే
95	16	కూయుంచత	కూయుంచిన
111	1	డెవ్వం	డెవ్వ
116	11	జూడ	జూడ
118	7	పోప	పోవ
123	1	చూాస్తూ	చూస్తు
123	14	ఇభ గాజు	ఇభ రాజ
124	10	బోద వేది	బోధ లేది

హిగిన్ బొథామ్సు వారి రైల్వే బుక్కు స్టాల్సు
అన్నింటిల్లోను దొరకును

"పెనుమంచిలి జైనదేవుడు ముచ్చటగు పది కథలు"

అన్న పుస్తకము వెల ప్రతి 1కి 1—4—0

భారీగా ప్రతులు తీసికొను వర్తకులకు తగు
కమీషను ఈయబడును

వలసినచో:—

శ్రీ కవికొండల వేంకటరావు బి.ఏ., బి.ఎల్.,
రాజమండ్రి వారికి వ్రాసి తెలిసికొనవచ్చును

సుజనరంజనీ ముద్రాక్షరశాల, రాజమండ్రి.